

Börzsönyi Helikon

A Spangár András Irodalmi Kör művészeti folyóirata

I. Évfolyam 9. szám, 2006. Szeptember



Mihálka György: Zebegényi templom (olaj, farost)

Tartalom:

3. o.: *Kenyeret, cirkuszt...*; (Karaffa Gyula írása)
4. o.: *Dadogó szavak kórházi ágyon*; (Ketykó István verse)
6.-9. o.: *Bemutatjuk; Százdi Sztakó Zsolt prózája*
10.-11. o.: *Városaim: Makó*; (Szalai Ferenc sorozatának nyolcadik, befejező része)
13.-16. o.: *A mesterrel jártam VI.: Széllal szemben*; (Borsi István írása)
18. o.: *Anikó levelesládájából: Tűnődés*; (H. Túri Klára sorozata)
19. o.: *Könyvajánló*;
21.-28. o.: *A Cserhát rejtekén: Kisecset*; (Végh József képes helytörténeti írása)
29. o.: *Törvény*; (Erős Ildikó verse)
31.-45. o.: *Ki van a toronyban II.*; (Fetykó Judit regénye folytatásokban)
46. o.: *Variációk televízióra 2.*; (Móritz Mátyás verse)
48.-50. o.: *Auditor: Majd az új nemzet; Kis Balázs*; (Szávai Attila írásai)
51.-52. o.: *Hírek*;
53. o.: *E havi számunk szerzői; Impresszum*;

Lapszámunk képei:

Szeptemberi számunkat a Nyíregyházán élő és alkotó **Mihálka György** festményeinek fotói díszítik. A művész életrajza, elérhetőségei megtalálhatóak a www.mihalka.hu internetes oldalon. Köszönet az Alkotónak a képek közlési jogáért! (A Szerk.)

Címlapon: *Zebegényi templom*;

5. o.: *Egyensúlyozók*;
12. o.: *Felhőséta*;
17. o.: *Mindennapi sétám*;
20. o.: *Templom keresztye*;
30. o.: *Szívmester*;
47. o.: *Részeg józanok*;

A hátsó borítón: *Száz év magány*;

Kenyeret, cirkuszt...

Kicsit „melegre” sikerült ez a szeptember. No, nem csak az időjárás okán mondom ezt, sokkal inkább az összetorlódott „események” okozták a melegségérzetet. Minden kampány természetellenes, de a mostani Magyarországi önkormányzati választás előtti már akár egy marslakónak is becsületére vált volna! Szomorú, hogy a sűrű ígérethalmazok között rendre elvész az egyszerű, emberi hang. Elvész, vagy meg sem születik a tisztesség, a becsület hangja. Fájdalmasan tragikus, hogy ott is, ahol most rosszul megy, egy-egy fa elültetését, egy-egy járdaszakasz elkészítésének ígéretét szajkózza minden jelölt, ahelyett, hogy annyit mondana, gyerek, szemléletet kell váltanunk, másképpen kell közös dolgainkat rendezni, nem a jelenlegi formákban.

Beérni látszik az a „gyümölcs”, amit gondolatlan munkánk eredményeképpen mi magunk neveltünk eddig fáinkon! Mert ne áltassuk magunkat, nem csak országos politikai vezetőink hibásak azért, ha fogy a nemzetünk létszáma, ha nincs kialakult kulturális igényünk, ha nem szeretjük a népzeneinket, ha nem akarunk a szomszédal közösen programot szervezni, ha nem akarunk emberek halmaza helyett közösséget építeni. Nekünk is van felelősségünk ezekben! És ilyenkor döbbenünk rá arra, hogy a mi fiaink is ott állnak a randalírozók között, hogy népet, nemzetet féltő jelszavak mögé bújt farkasok IS törnek-zúznak. Mit rontottunk el? Legalább kérdezzük meg magunkat!

Tragikus, hogy az MTV székházát brutálisan megszenstelenítették. Ám ne feledjük el azt sem, a fradi szurkolónak is joga van politikai véleményt nyilvánítani. A tragédiát miniszterelnökünk kiszivároztatott beszéde okozta, a szerintem is jogos népharagot az váltotta ki. Lehetetlen egybemosni tizenhat évet! Lehetetlen kijelentés az, hogy engem az ment fel, hogy mások is hazudtak! Lehetetlen vélekedés és kérdés az, hogy ha eddig hazudtam

s azt beismertem, mostantól tiszta lappal folytathatom tovább karrieremet! Hol van akkor a megtisztulás? Hol a bűnhődés?

Nekünk, magyaroknak meg kellene szoknunk, ki kellene követelnünk, hogy választott vezetőink esküjükhöz híven vállalják a teljes erkölcsi és anyagi felelősségüket. Ám ez oly távoli, mint az a várva várt Kánaán! Nálunk nem szokás lemondani, ha valaki nagy bakit követett el. Nem szokás meakulpázni, ha valaki rossz döntést hozott s azzal milliárdokat hagyott elúszni. Nem szokás házunkkal, vagyonunkkal felelni akkor, amikor irányító munkánk eredményeképpen milliárdos veszteséget könyvelhet el a cégünk, országunk. Nincs sem törvényi, sem erkölcsi ráhatás azokra, akiknek éppen törvényileg és erkölcsileg is fölöttünk kellene állniuk!

A mozdonyvezető naponta leviszi szerelvényét Mátészalkára. A vasöntő a több száz fokos tüzes kemence ajtajánál naponta leönti ugyanazt a mennyiséget. A szabolcsi parasztember rendre megkapálja a kukoricáját, dohányját is letöri időben. Rajtuk nincs mit számon kérni!! Számon kérni azokon van, akik rosszul koordinálnak, akik rosszul irányítanak. És ezt ki kellene már egyszer végre mondanunk!

Kenyeret, cirkuszt! – ezt vallják most is vezetőink, amikor is az egyszerűbb megoldást választják ismét! Ám nem számítanak a népharagra, és azokra sem, akik „kinöttek” a demokrácia gyermekbetegségéből, s igazi önrendelkezést, igazi döntéseket, igazi felelősségvállalást, igazi, értünk élő s dolgozó politikusokat akarnak maguk fölé emelni!

„... Pipacstól piroslik a mező,/ csillan a fény,/ éles a kasza.../ Add, Uram,/ ne lás-sak rajta vért soha! „

2006.09.30.

Karaffa Gyula

KETYKÓ ISTVÁN:

Dadogó szavak kórházi ágyon

*gyolcsfehér lepedő katonásan összehajtott paplan
hószínű fejpárna akár majdani ravatalomon is megfelelne
de a dadogó szavak most nem erről szólnak
végül is nem a szavak dadognak nem is én
hanem a régi akáclombok lapulevelek kakukkfű illata
anyám padlásán a már - már elfelejtett széna - szalma
szecskává vágott zamata szóval az életem dadog
a régi pince mélyén erjedő must holdszínű ragyogása
a kukoricatörés hántás a tollfosztás hőszerű szállongása
a libalegeltetések örömei gazdag szomszédaink disznó és tehén terelgetése
a nagytemplom legfelső ablakából indított papírrepülők kondenzcsíkjai
végül is nem a szavak dadognak nem is én
a kórházi ágyon ülve már szelídülnek a mondatok
mert nincs olyan logopédus aki kijavíthatná elrontott sorsom
csak a szavak és a ma még kissé dadogó
de egyre szelídülő szépülő újjászülető mondatok*

Balassagyarmat, 2003. január 21.

(*A vers a költő Levelek egy addiktológiáról című sorozatának negyedik darabja. A Szerk.)*



Egyensúlyozók *(olaj, farost)*

BEMUTATJUK

Százdi Sztakó Zsolt prózái

A „más”

Világéletemben magányos emberke voltál, mert egy kis faluban nem valami felemelő érzés „másnak” lenni. Egy városban azért jobb, mert ott könnyen elvegyülhetsz a tömegben, ráadásul még van alkalmaid több „másba” botlani, és rögtön nem vagy magányos. De itt, egy kis faluban...?

...

Tetejében, ha mindez nem volna elég, a te „másságod” nem is felvett „másság”, mint az alternatívoké, akik élnek a saját életüket, oszt’ a többivel meg nem törődnek, vagy éppenséggel még meg is vetik őket az egész konzolidált kis életükkel, ami szép lassan ledarálja őket, ahelyett, hogy napirenden füvet szívnanak, ami tudvalevőleg a legnagyobb élvezet. Nem, a te „másságodat” az élet kényszerítette rád, így vagy te, ha úgy tetszik duplán „más”.

...

Életem első hét éve a megszokott módon telt el, és semmi nem jelezte, hogy egyszer majd „más” leszel. Élted a falusi gyerekek szokásos életét, néha rossz fát tettél a tűzre, de azért szerethető is voltál. Aztán egyszer csak... egy rosszulléttel kezdődött, ami addigra el is múlt, mire beértetek az orvoshoz a közeli városkába. A rosszullétek ismétlődtek, de mintha csak játszott volna veletek a titokzatos kór, a kivizsgálások semmit se mutattak ki. Azon a nyáron egyik orvostól a másik orvoshoz járt veled az anyád, akik már kezdték őt bolondnak nézni, hiszen egy nap barnította, egészségtől kicsattanó gyerekről nehezen hihető, hogy bármi baja van. Végül még Magyarországra is elkerültél, ahol

anyu unokatestvérének a családjánál voltál hónapokig. Aztán beütött a ménkü...

...

Azon a tavaszi napon jöttek volna érte, hogy hazavigyenek, amikor rád tört a végső roham, ami már leterített. Tökéletes dramaturgia, mintha csak valami láthatatlan rendező megrendezte volna. Ha profán akarnál lenni, azt is mondhatnád, hogy a te hited innen táplálkozik. Életem során sokszor megtapasztaltad már, hogy a sorsod egy rendező irányítja, aki kellő drámaisággal nyúl bele mindig az eseményekbe.

Miután két hétig feküdtél kómában a váci kórházban, végigjártál több kórházat, végül mégis hazaadtak, mint reménytelen esetet. Egyszóval, lemondtak rólad.

...

De te azért nem adtad fel, és ami a fő, a körülötted élők sem, és szép lassan ráálltál erre az új életre. Felfedezted magadban az irodalmi talentumot, és elkezdted írni, ami már csak azért is üdvös dolog volt a számodra, mivel a betegséggel együtt a beszédkézséged is cserbenhagyott, így az önkifejezésnek ehhez a formájához fordultál.

...

Igen, akkor is izgultál, amikor hosszú idő után mentél ki a faluba, miután megkaptad az első elektromos kerekesszékedet. Vajon hogyan fognak hozzád viszonyulni azok az emberek, akik még mint egészségtől kicsattanó, eleven kissrácot ismertek? És a fiatalok, akiket még te sem ismeresz, és ők sem ismernek téged?

Az elmúlt tízegynéhány évben alig voltál kint a faluban, a te birodalmad a szobádra korlátozódott, esetleg még az udvarra, ha volt, aki lesegítsen az emeletről.

...

Már volt géped, a szociális osztálytól kaptad, és az internetet is bevezetettétek, már egy éve, de idáig csak mailezésre használtad, mivel nem tudtad hol elkezd-

ni, és valami roppantul bonyolult dolognak gondoltad, amiben úgysem igazodnál el. Aztán egy februári napon végül is rászántad magad, hogy felmész a világhálóra. Épp elkezdődött az új évezred, és te is úgy gondoltad, hogy ideje neked is egy új korszakba lépned, az internet korszakába. A virtuális világban az a csodálatos, hogy még előtted is nyitva áll az állandóan újat felfedezés lehetősége, és ez a te drogod. Egyszerűen felvillanyoz annak a lehetősége, hogy a gép előtt ülve egyetlen kattintással kinyílik előtted a világ, ami több mint húsz évig zárva volt előtted.

...

Mit csinál valaki, aki egy pici faluban él, és ezért úgy érzi, hogy nem talál hasonlórú társakat, ráadásul még helyhez is van kötve? Merthogy veled is ez volt a helyzet. Egy faluban, ahol a társadalmi élet központja a kocsmá, nincs igazán igény a kortárs irodalomra, és egy kezdő írónak se igazán ez a kedvező terep. Bár neked azért voltak kísérleteid.

Összehaverkodtál Árpival a gimnazista fiúval, aki tanárnak készült, és ő is kacérkodott az írással. Vele szoktál nagyokat beszélni. De, ő is elkerült Pozsonyba, egyetemista lett, és ti egyre kevesebbet találkoztatok. Aztán családot alapított, gyerekei születtek, és most az egyetlen szlovákiai magyar napilap szerkesztője.

Így jártál a többi barátsággal is, a barátok fokozatosan eltűntek mellőled. Rájöttél, hogy te egy olyan faluban élsz, ahonnan a fiatalok menekülnek.

...

Mit csináljon valaki, akit elhagytak a barátai, és van internetje? Szétnéz a virtuális világban, vajon talál-e ott hozzá hasonló csereszabatos emberkéket...

A bicikli

Tibit ismerte az egész kisváros, hisz ő volt a városka postása, és így mindennapos vendég minden háznál, minden családnál. A huszonéves fiút mindenki szeretete, mert készségesen segített mindenkinek, aki megkérte rá. Sőt, túllentül is készséges volt, és a jóhiszeműségét gyakran kihasználták mások, akik nem voltak olyan jóhiszeműek, mint ő, mert mi tagadás, Tibi egy kicsit gyengeelméjű volt. No nem nagyon, csak éppen annyira, hogy hiányozzon belőle minden gát, ami megakadályozhatta volna, hogy a legjobb indulattal forduljon a többi ember felé, és abban is megakadályozta volna, hogy ne ezt a legjobb indulatot tételezze fel a többiekéről is, amit azok persze rögtön kihasználtak, és így lett Tibi rosszízű tréfák állandó céltáblája.

Még szerencse, hogy mellette állt védelmezőn az anyja, egy vérmes asszonyság, aki pont annyira volt félelmetes, mint amennyire Tibi ártatlan. Ő dolgozott a postán, és a fiát alkalmazta levélkihordónak, aki más munkát nem is nagyon talált volna magának, hisz még a rendes alapiskolából is eltanácsolták, és csak a kisegítő iskolát tudta elvégezni.

Tibi azonban láthatóan meg volt elégedve a sorsával, hiszen egész nap azt csinálhatta, amit szeretett, biciklizhetett. Tibi ugyanis, amióta csak megtanult biciklizni, szenvedélyes biciklista volt.

A családi legendáriumban élt is erről egy történet, amire Tibi nem emlékezett, hiszen még csak négy-öt éves lehetett, amikor lejátszódott. Akkoriban történt, hogy már kinőtt a háromkerekű bicikliből, de a kétkerekűn még nem tudott menni, és ezért a kis gyerekbicikli hátsó kerekére még két pótkereket szerelt a nagyapja. Tibi aztán azon a nyáron ezzel a megreparált biciklivel száguldozott az utcájukban, míg nem a nagyapja úgy gondolta, hogy az unokája most már elég biztonságosan egyensúlyozik a két keréken, és behívta az udvarukra, hogy leszerelje a pótkerekeket.

A szereléssel még csak félig készült el, és ő hátrament a sufniába, hogy megkeressen valami alkatrészt. Tibi, aki már tükön ült, hogy új tudományával eldicsekedhessen a barátainak, akik közül még senki se tudott „ilyen nagyosan bringázni”, most úgy gondolta, hogy felesleges minden további szerelés. Halálra vált nagyapja a szomszéd utcában talált rá Tibire, aki már javában fitogtatta tudományát irigykedő barátai előtt. Bár Tibi nem emlékezett rá, hogy a nagyapja valaha is megverte, de családtagjai állították, hogy akkor egyszer igenis elfenekelte.

Tibi kedvét azonban ez a kaland se tudta elvenni a biciklizéstől, és azután már fel-le száguldozott a környéken. Rövidesen azonban nem elégedett meg ennyivel, hanem különféle kunsztokat eszelt ki, és élvezte az öregasszonyok rémüldözését, mikor alig pár centire tőlük fékezett le.

...

Akkoriban zajlott az olimpia, és mikor a kerékpáros versenyeket közvetítették Tibit el se lehetett verni a tévé elől, olyankor megszűnt számára a külvilág. Főleg a mountainbike versenyeket élvezte, amikor a versenyzők hegyen-völgyön keresztül száguldottak a cél felé, és ilyenkor a versenyzők közé képzelte magát, hogy ő is ott tekeri a pedált...csak hogy, mikor lesz neki olyan spéci bringája?

Aztán néhány hét múlva megtörtént, amire nem számított, csak reménykedett benne, az egyik bolt kirakatában feltűnt egy ugyanolyan mountainbike, mint amelyet a tévében látott. A kerékpársoda ott illette magát az utcai biciklik között, és fényével beragyogta a kirakatot. Mint mikor a király megjelenik a pór nép között, és pompájával elhomályosít minden mást. A mountainbike ott ragyogott mindenféle hasznos kütyüvel felszerelve, amiről egy közönséges kétkerekű még csak nem is álmodott. Csak hogy ennek a királynak az ára is királyi volt, és Tibi szíve mindig öszszeszorult, valahányszor tekintete a mellé rakott árcédulára siklott. Bárhogyan számolta is, jó pár évi fizetésébe kerülne a mountainbike, és így annak az esélye, hogy

egyszer az övé lesz körülbelül annyi volt, mint egy bénának, hogy megmássza a Mount Everestet.

Mégis, minden délután ott volt a kirakat előtt, és órákig is képes volt elgyönyörködni a bicikliben, és mint a szerelmes férfi a szíve választottjában, minden alkalommal újabb és újabb apróságokat fedezett fel, amelyek még vonzóbbá tették a mountainbike-ot.

Bár tudta jól, hogy semmi reménye, hogy egyszer az övé legyen, mégis retgett attól a délutántól, amikor már nem lesz helyén, a kirakatban a bicikli. Pont úgy viselkedett, mint a szerelmes férfi, aki tudja, hogy semmi esélye rá, hogy az imádott nő szerelmét megszerezze, mégis a pusztá gondolatára is megbolondul, hogy az egy másik férfi karjában találja meg a boldogságot.

Mint mondtuk volt, Tibi úgy viselkedett, mint egy szerelmes férfi, és ezt hamar ki is szúrták a városka tréfás kedvű ifjai, és vicceket eszeltek ki szegény Tibi számlájára, aki „egy bicikkel randizik”.

Aztán egy napon mégis megtörtént a csoda, és Tibi reggel a szobája ablakán kinézve az áhított biciklit pillantotta meg, ami ott csillogott az udvaron! Sokáig találgatták a városkában, hogy ki is lehet a titokzatos jötevő, aki megvette neki a biciklit, mert hogy a kilétét nem fedte fel, bárki is volt.

Tibit azonban ez nem érdekelte, ő egyszerűen boldog volt. Naphosszat szinte le se akart szállni a bicikliről, hanem csak száguldott dombra fel dombról le, és élvezte, ahogy füle mellett fűtül a szél. Azonban még éjszakára se tudott megválni a biciklitől, és ott volt bent vele a szobájában, hogy amikor az éjszaka közepén felriad álmából, akkor is gyönyörködhessen a csillogó-villogó csodában.

Egy napon aztán Tibi eltűnt a városkából. Senki se tudta, hogy hova tűnt, egyszer csak senki se látta. A postát is más hordta, aki már nem volt olyan készséges, így Tibi eltűnését az öregek sajnálták a legjobban.

Mint említettem, Tibi hollétéről senki se tudott, de azért a kocsmában időről időre megfordultak idegenek, akik egy különös alakról meséltek, aki össze van nőve a biciklijével, és hol itt, hol ott bukkan fel a világban. Aztán, mikor a helybeliek gyözködni kezdték őket, hogy hiszen ez Tibi, aki ott élt köztük, csak a fejüket csóválták, hogy úgy látszik ezeknek a helyieknek megártott az a sok fröccs...

Bizony, barátaim, Tibi így vált legendává!

2006-05-13

*A szlovákiai **Százdon** élő és alkotó **Százdi Sztakó Zsolt** most olvasott első, önéletrajzi ihletésű írásából megtudhatjuk, hogy bár élete nem fenékgig tejjől, de soha nem adná fel az önként vállalt feladatok végzését. (Múlt havi számunkban számoltunk be arról, hogy megjelent első önálló kötete, az **1552** című kisregény.) Tudnunk kell azt is, hogy Zsolt Szlovákia- szerte elismert alkotó, aki rendszeresen jelentkezik írásaival a helyi magyarnyelvű irodalmi lapok hasábjain. Többször szerepelt a szlovákiai prózairók évente megjelenő antológiájában, így volt ez idén is. E sorok írójának van szerencséje elmondhatni azt, hogy Százdi Sztakó Zsolt a barátja. Hogyan is alakult a mi barátságunk? Írásait olvasva*

a különböző irodalmi levelező listákon, az az elképzelés alakult ki bennem, hogy Zsolt egy „normál hétköznapi” ember, akiről mellékesen tudni, hogy tolókokocsis. Olyan hitelesen, olyan nagy tudással, tapasztalattal ír, hogy eszembe sem jutott bármi „komolyabbra” gondolni állapotával kapcsolatban. Első személyes találkozásunk Zsoltnak nem jelenthetett nagy megrázkódást, nekem az volt! Kiderült, hogy a szóbeli kommunikáció nehezen fog közöttünk kialakulni, bár édesanyja „tolmácsolta” szavait, a gondolatok folyamatos átadása lehetetlennek tűnt eleinte. Aztán, mikor már hozzászóltam Zsolt nehézkes beszédjéhez, meg kellett állapítanom, azzal sincs semmi baj, csak érdeklődéssel rá kell hangolódni. Szülei (Márta néni és Jóska bácsi) áldozatos, sokszor már-már emberfeletti munkájának eredményeképpen Zsolt valódi, és emberi életet él! Azóta többször is találkoztunk személyesen s mindig öröm számomra, ha láthatom. Írásai nem nyavalygó, az állapottával, létével megbarátkozni nem tudó írások, hanem egy helyét tökéletesen ismerő, életét elfogadó értelmiségi írásai, amik nagy tapasztalatáról, és a felénk irányuló nagy szeretetéről is beszélnek. Zsolt nem irigy másokra, ránk, sőt, eszébe sem jutnak ilyenfajta gondolatok. Írásai bizonyítják előttem azt, hogy az ember testisége mellett igenis szellemi lény, akinek lelke, szelleme ugyanolyan eréllyel érvényesül ebben a világban is! És abban biztos lehetek, Zsolt is így gondolja!



SZALAI FERENC

Városaim:

Makó

Makó csak tíz napig volt a városom, de micsoda tíz napig! Váratlanul ért engem, a gimnazista fiút 1974-ben, hogy elmehetek egy honismereti táborba az Ifjú Történészek Köre segítségével. Senkit sem ismertem, nem tudtam, hogy mire számítsak, kikkel leszek egy helyen, mit fogok majd csinálni. Izgalmas volt egyedül megváltani a jegyet Szegedig, majd átszállni a makói vonatra. Lassan döcögött a néhány kocsiból álló szerelvény. A hátsó peronon álltam. Nem mintha nem lett volna hely bent, de szeretek az ismeretlen tájakkal úgy barátkozni, hogy csak bámulok az ablakon át. Nem kell semmi előtanulmány, mutassa meg magát az erdő, a rét és a mező. A cím, ahol jelentkezni kellett, egy középiskolai kollégium volt. Mire megérkeztem, már elég sokan összegyűltek. Az ország minden részéről verbuválódott a VIII. Országos Honismereti Tábor. Ebben az időben a népfrontos hangulatú országjárás, helyismeret a virágkorát élte. Talán az egyetlen lehetősége volt annak, hogy a hazafiságot saját bőrén érezze meg az ember, hogy egy életre megtanulja, mit is jelent valójában a magyar haza fiának lenni. Nem akarta senki elválasztani egymástól ebben a közegben az aktuális politikai nevelést és a hagyományok megismerését. Az akkori szocializmus legmaradandóbb értéke, hogy elvi síkon a nemzetköziséget hirdette, de a földközeli szinten a magyar múltból mindig tudott értékes példaképeket előhúzni, mint ahogy a bûvész húzza elő a cylinderéből a nyuszikat.

A Makón eltöltött tíz nap alapjában változtatta meg a világhoz való viszonyomat. Mint kiderült, a *Földrajzi*

neveket gyűjtő altáborba osztottak be. Hát, ehhez a megfoghatatlan elfoglaltsághoz semmi kedvem nem volt. Kérdeztem, hogy hol van még hely. A népi hagyományokat gyűjtőknél még volt. Nos, egy nagyvárosi gyerekeknek ez olyan lehetőség, mintha beosztanák egy kukoricát és babot szétválogató brigádba. Legalább is ezt éreztem, de nem volt bőr az ábrázatomon újabb csoportok után érdeklődni. És ez a választásom egy életre kihatott.

Szigeti Gyuri bácsival indultunk naponta Apátfalvára népi szokásokat gyűjteni. Remélem, még él a tiszteletre örökké méltó tanár úr! Csendes szerénységével, bőszéges népismeretével szinte percről percre közelebb hozta számomra mindazt, amit addig hírből sem ismertem. Az öregek napközi otthonába jártunk. Volt a csoportban egy lány, akinek az édesapja a saját falujában már híres tanító úr és népdalgyűjtő volt. Anikó zenei tudása elkápráztatott. A helyszínen azonnal kottázta a dalokat. Én valahogy úgy voltam vele, mint Móricz Zsigmond. Ő is bejárta Szatmárt, hogy népdalokat gyűjtsön, de kottához nem értett. Ezért inkább a szövegesen felfogható és feldolgozható élményekre vetette rá magát. Mint tudjuk, halhatatlan novellák születtek ebből az akadémiailag is finanszírozott útból, de feljegyzett népdal szinte semmi. Nos, jómagam a makói tábor révén bámultam rá a népi élet hihetetlenül gazdag világára. Mintha valami egészen másik világ kapuját tárták volna fel előttem. Történetetek, imákat, szokásokat jegyeztem fel a ma is meglevő füzetembe. Csak egy kétsoros mutatóba:

"Földanyám, torkom fáj,
hozzád imádkozom."

Ezt kell mondani torokfájás esetén, miután a mézből kivett fokhagymát megeszed. Figyelem! A méz és a fokhagyma valóban gyógyító szerek. A Földanya pedig meghallgatja a panaszodat és megvigasztal. Csak figyelj a szavára...

Maga Makó abban az időben két fiára volt büszke: Erdei Ferencre és József Attilára. Igaz, ez utóbbi csak fogadott fia volt. De itteni diákként jelent meg első verseskötete, a Szépség koldusa. A langyos nyári estéken nagyon jó volt a földszintes házakkal szegélyezett utcákat járni, vagy kiülni a kollégium előtti parkba. Ez a tíz nap sűrítette mindazt, ami később az egész életet jelentette: barátságot, szerelmet, rácsodálkozást Magyarországra, az önállóságot. Igaz, a város lakóival nem volt igazán kapcsolatunk. De az utcákat belefényképeztem a lelkembe egy életre. A mellékutcákon esténként békák sokasága totyogott vagy szökelte valami távoli cél felé. Az alacsony akácok hívogató bólogatással köszöntötték az arra járókat. Ilyet nem láttam még addig soha. Olyan volt az egész város, mintha csak arra szólítana fel, hogy állj meg, ne rohanj. Új le a padra, szívd be a langyos estét, és örülj neki, hogy ilyen fiatal vagy.

Ez a tíz nap nagyon gazdag volt: láttam táncolni Karsai Zsigmondot, máig tartó barátságok születtek, egy lakóhelyemtől távoli magyar táj szavait, ízeit, illatát ismertem meg. Mert minden városnak illata van. Még ha hagymatermelő is. A gonoszok környékebeliek szerint a hagyma miatt Makó olyan bűdös, hogy még a szegedi vonat is csak farral jön be. Pedig ez nem azért van, hanem azért, mert nincs a közelben mozdonyfordító. Te drága Makó! Örökké a kamaszkor legszebb városa maradsz nekem! Tudom, hűtlen vagyok hozzád. Nem láttalak már évtizede. Bocsáss meg! A társak az ország minden részéről érkeztek akkor, és nélkülük olyan üresek az utcáid. Kinek tudnám ott elmondani, hogy mit éreztem, amikor Zsuzsika visszacsókolt, amikor a fiúkkal hajnalig beszélgettünk, amikor a ránk vigyázó felnőttek minket nagyon komolyan vevő szavát hallgattuk. De ne hidd, Makó, hogy csak díszlet voltál!

Kimondhatatlanul szeretem, hogy beleszóltál az életembe!



(Szalai Ferenc sorozata ezennel véget ért, ám reményeim szerint mihamarabb viszontlátjuk e lap oldalain érdekes, és magyarságtudatunkban erősítő írásaival a Szerzőt, akinek fotójával búcsúzunk a sorozattól.

A Szerk.)



Felhőséta (*quasche, tempera, papír*)

BORSI ISTVÁN

A MESTERREL JÁRTAM

VI. rész

Széllal szemben

Po mester és jómagam felhasználtuk az áradásokat arra, hogy a szerteséjjel induló kereskedelmi hajók között keressünk munkalehetőséget. Végül találtunk is olyat, amely viszonylag nagy mérete miatt 5-6 embernek is adott munkát. A tulajdonos nemrégiben hajította ki két emberét, mert minden kikötésnél eltűntek, hogy kedvükre italozzanak. A kirakodást olykor csak fogadott kulikkal tudták megoldani, a két részeget pedig úgy kellett összevadászni valamelyik ivóból. Ezen bosszúsága miatt jószerivel csak annyi volt az alkalmassági vizsgánk, hogy megkérdezték, szeretünk-e italozni. Miután kiderült, hogy csak módjával, a gazda nagy dérrrel-dúrral felfogadott. Abbéli reményének is hangot adott, hogyha nem így van, örömmel a tengerbe fog hajítani minket, s az út további részében úszva fogjuk a hajó nyomát követni. Az utazás első felében lehajóztunk a Sárga-folyón, majd rövid kikötés után kiértünk a tengerre, majd északnak fordultunk, főként a déli tartományok élelmiszereivel, hogy északon szénre, ércömbökre cserélhessük azokat – tudtam meg a gazdánktól.

Hárman voltunk fogadott munkások, a többiek, négyen a családhoz tartoztak, ketőnek felesége és négy gyereke is a fedélzeten tartózkodott. Kikötők közötti hajózás nem túl eseménydús egy vitorlás. Ekkor javítjuk a felszerelést, csomagoljuk át, szárítgatjuk a vihar utáni csendben az elázott rakományt, halászunk, füstöljük fel a zsákmányt, készítjük az ételeinket. Ellátásra igazán nem lehetett panasz, mert a hajó gyomra egy kisvárost is jóllakatott volna. Étrendünk változatos és bőséges volt.

A zsúfoltság, az összezártság viszont állandó feszültségekkel járt. A család egyik fiatal férfitagja vitte a vezéri feladatot, a tulajdonos pedig az üzletet. Talán jó is volt ez így, mert gazdánk kicsiny méretét a szavaiban rejlő fenyegetés sem tudta megnövelni, így a tekintély az erőviszonyoktól függött. Ez időben valójában ritkán volt lázadás a hajókon, mert törvényeink szerint a kapitány a hajó császára. Mindennemű, őt ért sérelmet megtoroltak, olyannyira, hogy akár az életével fizetett az, aki meglopta a rakományt, vagy megütötte a feljebbvalóját. Ettől nagyobb vétek csak a kalózkodás volt, amit a déli országok hajószai előszeretettel gyakoroltak is.

Szerencsére a part menti kereskedelem viszonylag biztonságban volt. Az idegen európai népek hadihajóit gyakran láttuk utunk során, szinte fel is váltották a császári flottát. A sarcot ők is beszédtek, ám ezt nem kalózkodásnak, hanem adónak nevezték. Valójában az ország egészét nézve meglehet, hogy több kincset vittek el békével, adó formájában, mint a maláj kalózkodók. A szabad kereskedők a területi központokban kellett hogy leróják kötelességüket, pénzben, vagy értékben. Erről való igazolás mentette fel őket a csempészés vádjától, amikor ellenőrzésbe futottak. A Mester is csak egyszer járt errefelé élete során az elmúlt jó harminc év alatt, elmondása szerinti kicsiny kikötők valódi városokká fejlődtek, annak minden előnyével és hátrányával együtt. Mester szerint a feltűnő gyarapodás mögött nem folyik értékteremtés, csupán a javak újraosztása zajlik.

Egyszer a következőket mondta erről:

— *Minden csoport, társadalom szükség-szerűen a hanyatlása irányába tart, mely nem becsüli a saját földjét, javait. Nem dicsőíti azokat, akik kezük, vagy szellemük segítségével — együttműködve a természet erőivel-, valódi értéket teremtenek. Leginkább akkor közeli a vég, mikor az örökkévaló értékrendekről is lemond, a látszat érték javára. A valódi érték az, amelynek korszaktól, népcsoportoktól függetlenül az emberiség egészének javára*

válnak. Csökkentve a szenvedést, ételként jóllakat, kiszolgál, vagy szépséget áraszt, vagy gyógyírként a test nyűgeit enyhíti. A valódi érték az, amely értékes akkor is, ha egyedül vagy a világon. Az örökkévaló érték az, ami előtted volt és utánad is létezni fog, tőled függetlenül. Lásd, ma az örökkévaló értéknek van a legkevesebb becse. Ilyen a levegő, a víz, a Föld, a Nap langy simogatása, vagy a természet élő alkotásai, amik elviselhetőbbé teszik az ember életét a földön. A pénz, a gazdagság csak az emberek között élő megállapodás. A túlzó bőség meghozza magának a saját kártevőit. Mint a túlburjánzott jang, ami jin-be csap át. A lélek tiszta fényét a külvilág fénye homályosítja el, ez a hamis csillogás, a Fényűzés! Ez a fény csupán szalmaláng. Akkor a legragyogóbb, mielőtt végképp kialszik. A bölcssek útja szenttelen középút. Sem ezt, sem amazt nem engedi túlsúlyba lendülni az élete során. Az élet az emberi szellem kötél tánca.

Kevesen gyarapodnak sokkal. Nem csak a könyvelés ért el hihetetlen magas fokot, hanem az adminisztráció útvesztői kitűnő lehetőséget adtak a korrupciónak. Az így, vagy úgy létrejövő bevétel mintegy kasztként emelte a pénz cápáit a többiek fölé. A Mester már Ordoszban elmagyarázta, hogy a bőség elvakít, a szükség egybe kovácsol embereket. Ezért ritka kivétellel olyanok szolgálatában dolgoztunk, kik nem tagadták meg a közösségüket velünk. Mert - a Mester szerint- *nem csak azok élhetik meg az embertársaikkal a közösséget, akik azonos anyagi színvonalon állnak, hanem azok is, akik gyárakat, vagy országokat irányítanak*, de soha sem felejtik el, hogy a vezetők csak az őt szolgálókkal együttműködve képesek a világban cselekedni. A fej és a kar ha együtt tud működni, az gyarapodás, ha bármelyik nem teszi a maga dolgát, a széthullás következik.

— *A fejre csak a kar képes feltenni a koronát!* - mondta egykor, Po, a Mester.

Amire még jól emlékezem, ekkor jött az a tengeri vihar, mely megmutatta, hogy a Mester szavai hogyan jelennek meg a valóságban. Az esős évszakban indultunk észak felé, a néha megszűnő esőnek valóban örültünk. Az egyik ilyen szünet után a fellegek ránk szakadtak, hogy bepótolják azt a kihagyást, amit az előző nap elmulasztottak. Életemben ekkora vihart nem éltem meg! A tenger hullámai örült erővel csaptak át a fedélzeten, szaggatva rakományaink és felszerelésünk jórészét. A zuhogó eső is jelentősen gyarapította a hullámok által bekerült vizet. Alig néhány perc alatt kritikussá vált a helyzetünk. Kevesen voltunk kiszolgálók, a vihar pedig a hajónk legváratlanabb helyein okozott vészhelyzeteket. Sokszor és sok helyen éltem már át tomboló viharokat. Amire azonban a nyílt tengeren képes, azt elképzelni sem tudtam. Sokszor féltem már életemben, de ezt a fojtogató kínt soha sem tapasztaltam. Éreztem, hogy egyre mervebbek az izmaim, utasításaimnak csak késve fogadnak szót. Valójában minden nehéz helyzetben volt valami kapaszkodó az elmém számára, remény a túlélésre. Félttem és bíztam is egyszerre! A tenger volt az, ami fölém nőtt. Ettől fogva lett számomra „A Tenger”. Megfosztott a remény utolsó szikrájától is, teljesen kiszolgáltatottnak éreztem magam, mintha azt harsognák a hullámok: — *Mostantól mi uralunk téged!* Nem is félelem jött velem szembe a hullámok hátán, hanem a végtelen magány, a megsemmisülés érzése. A Tenger, kontra ember. Ekkor ébredtem rá igazán a saját parányi mivoltomra. Sokkal rosszabb volt ez, mint a halálfélelem. Nem tudom, hogy társaim miként élték meg ezt az állapotot, de engem szinte megsemmisített. Ekkor persze eszembe sem jutott az, amit már olyan jól megértettem, mikor a Mester mondott egykor tanításában nekem: — *Csak a balga nem fél soha. A bátor pedig felülemelkedik félelmén. Sőt, akár hajtóerőként használja fel azt! Aki „fél” az még nem az „egész”. Ha csak a testeddel érzed azonosnak magad, valójában csak fél ember vagy. Ha tudod az örökkévalóságod,*

a test még lehet óvatos, vagy nyugtalan, de elmédet nem köti gúzsba a rettegés.

Azokban a percekben viszont még mindig a régi énem cselekedett helyettem. A Mester bizonyára észlelte a tétovázásomat, mert mikor hátrafelé tartott, kezében ujjnyi vastag kötelekkel, megérintett, közben átadott nekem is vagy öt méteres darabot belőle:

— *Az vagy, amit gondolsz. Nem akarod kipróbálni, hogy mire vagy még képes? Csak nyerhetsz, de semmiképpen nem veszíthetsz!*

Legkevésbé sem voltam filozofikus hangulatban, de szavai, érintése, mosolya mintha egy csapásra megváltoztatták volna a belső érzéseimet. Ami eddig fenyegető gócként fékezett, az egyszerre hatalmas fizikai robbanással töltötte meg izmaimat, tetterővel és hihetetlen részletgazdag látásmóddal, éleselméjűséggel ajándékozva meg. Már sokszor hallottam, hogy milyen a halál sárkányának lehelete, van, ki szörnyethal tőle, van, ki szárnyakat kap általa. De hogy mindkettőt is megtapasztaljam egymás után? Mindenki egyenként is, de közösségként is a túlélésért harcolt. Köteleket erősítettünk egymáshoz, vagy a hajóhoz, mikor mit csináltunk éppen, hogy a víz el ne sodorjon. A korábban emlegetett torzsalkodásnak nyoma sem volt. Az erőviszonyok és a tapasztaltság függvényében ki-ki tette a dolgát. A kakaskodók, hencegők, a legkeményebb, legveszélyesebb helyeken dolgoztak. Ugyanúgy figyeltek egymásra, segítettek, mint a legjobb testvérek. A szükséges dolgokat kézjelekkel üzenték egymásnak. A beszédnek amúgy sem jutott sok szerep a bömbölő viharban. A hajógazda a kormányval küzdött, az egyik asszony segített a széllal szemben tartani a vitorlást. Az erős, fiatal férfiak a vitorlákat kezelték, nők és gyerekek a vizet mérték, mert a hajó már kezdett megdőlni. Jómagam főként az elszabaduló rakományt próbáltam megfékezni, újrakötni, ami azonban nem volt egyszerű a himbálózás miatt. Ráadásul erőm jó részét a hullámvész miatt feltörő rosszullet leküzdése emésztette fel.

A fedélzeten lévő nehéz dobozok döngve csapódtak hol a hajó oldalvédjéhez, hol egymáshoz. Épp hátul dolgoztam, a Mester pedig — nem hittem a szememnek — oly fürgén és gyakorlott hajós módján mászott fel az árboc csúcsáig az elszakadt köteléket kicserélni, mintha ez mindennapos tevékenysége lett volna —, felettünk dolgozott, amikor az egyik vízmeregető kisgyerek a két hatalmas fadóboz között akart átszaladni.

— *Vigyáááázz!* — Abban a pillanatban ordítottam rá, de nem figyelte.

Egy másodperc múltán a jó kétmázsás csomagok újra összecsattantak, maguk közé préselve a zsenge kis testet. Igazából hangjuk sem sokat változott, ugyanúgy kemény döngéssel ütdtek egymáshoz, a húsról, vagy halálról fogalmuk sem volt. Egy jajszóra sem volt idő, a következő hullámvölgynél szétcsúsztak, a kis testet egy fodor magával ragadta. Amennyire mód volt, gyorsan rohantam a helyszínre, a köteleket, ami a dereka körül volt, húztam a fedélzetre. Az viszont már üres volt. A kezemben lévő köteleket tartva álltam, mikor az édesanya is odaért. Ő is látta az eseményt. Szemében az anya végtelen fájdalom, addig soha sem látott kétségbeesés tüze villant. Ez a következő hullámmal elmúlt. Mintha a gyermek holtában magával rántotta volna az anyja szenvedését. Ekkor az anya álomszerű mozdulattal valahová a messzibe tekintve, máris indult vissza, a vizet merni. Láttam, hogy tehetetlen vagyok. Folytattam én is a munkámat. A vihar elején mindenünket próbáltuk menteni. Mostanra már ez hiú ábrándnak tűnt. A tenger és az elemek mindig elveszik azt, ami őket illet. Az ember pedig jó esetben csak segíthet neki, adakozással. A Mester és a kapitány fejszével járták a fedélzetet, elvágva számos nehéz tárgy kötelékét, azt is, amit nemrég rögzítettem újra. Minden jelentős fedélzeti súly a vízbe került. Ettől a hajó imbolygása alábbhagyott, jobban irányíthatóvá vált. Aki tehetett, szivattyúzott, vagy vizet meregetett. Talán még egy óráig tartott az elemek tombolása, majd hirtelen békéssé vált minden, még a Nap is

átderengett a felhők közül. Később hallottam a tengerészekről, hogy gyakorlatilag nem tudni, mi okból menekültünk meg, mert a víz a raktérben a határérték felett volt. Amennyiben éjszaka ér ugyanez a vihar, esélyünk sem lett volna a túlélésre! Nem tudtuk volna, mihez nyúljunk, mit javítsunk a károkon. Mintha egy tudattalanul létrejött csereüzletet kötöttünk volna a mélység sötét királyával. A legifjabbak legjavából áldoztatott fel egy ártatlan gyermek. Újabb óra múltán a hajóteknőt vízmentessé tettük, a maradék rakományt újra rögzítettük. Túléltek, a kevésbé értékes poggyászaink és rakományunk kicsiny része veszett oda. Minden veszteség ellenére a tenger kegyes volt velünk. Nem így a matróz családjához. A fáradság, a végső kimerültség nem hagyott erőt a veszteség fájdalmaira. Szó nélkül, üresség érzésével, mint valami lelketlen agyagfigurák álltunk. Sem a gyász, sem kétségbeesés, sem a megmaradásunk feletti öröm nem tudott beférkőzni közénk. Délután még leengedtünk minden vitorlát, kivetettük az úszóhorgonyt, amely lassította a hajó sodrását, és mindnyájan lepihentünk. Kora este megtartottuk a jelképes temetést. Mindenki valami egyéni áldozatot vetett a tengerbe az elhunyt kisfiú emlékére. Kicsiny, úszó, gyertyadíszes tutajocskával és a szülők könnyeivel búcsúztunk tőle. A kistestvér láthatólag még nem volt tudatában a végleges veszteségnek, talán, még nem élt meg veszteséget. Mi, felnőttek másként éreztük. Nekem még nagyon fáj az ő tragédiájuk. Majdnem mindenki sírt. Az anyából most tört elő először a végső kétségbeesés.

Később az eseményeket összegzendő a Mester a következőket mondta:

— *Ha bánat ér, jó, hogy gyászolsz. Ha örömed fakad, fejezd ki. Tudd, hogy erősebbek nálad. Ha harcolsz ellenük, már a kezdetén elveszted a háborút, végtelen nyomorúságot teremtve magadban. Az érzelmeink a végtelenség kútjából táplálkoznak. Ha átengeded magadon őket, fejet hajtasz egy nagyobb hatalom előtt.*

Fogadd el a pillanatot olyannak, amilyen. Az elfogadás, megadás, visszavezet a középponthoz. Újra erőd birtokában lehetsz.

— De Mester, talán épp az együttérzés különböztet meg minket sok állattól!

— *Nem! Nem vagyok érzéketlen. Csupán sokkal gyorsabban zajlanak le bennem ugyanazok a folyamatok, mint másban. Nekem percekben, másoknak akár emberöltő hosszban ég szívében a fájdalom. Ebből az egyensúlyi állapotból képes vagyok akár hatni is mások életére azáltal, hogy nem merülök el velük gyászukban. Képes vagyok felemelni szívüket, de csak akkor, mikor erre ők késszé válnak. Az együtt szenvedés fenntartja a fájó állapotot, de az együttérzés, a szeretet, megértés, türelem az, ami abból kiemel. Segíteni, kiemelni valakit nehézségeiből, csak felülről vagy képes.*

— Már értem. Bizonyára jól esik bárkinek, ha a kútba esett valaki mellé ugrik, osztozva a sorsában. De amikor elmúlik az első pánik, lehet, hogy megkérdi, hogy miért nem dobtam neki inkább egy kötelet?

— *Valahogy így!*

Ezután, gond nélkül elértünk az első kikötőig. A hajón a szeretet és az együttérzés emberfeletti hatalmai uralkodtak a későbbiekben. Egyik sötét éjjelen én szolgáltam. Mintha egy gyermek nagyságú, áttetsző alak állt volna egyik éjjelen a hajó orra felett. Ott, ahol a kicsiny barátom mindig oly szívesen nézelődött. Hogy valóban ott volt –e, vagy a képzeletem játszadozott velem? Vajon mindig, minden kérdésre *kell* tudnunk a választ? Olykor talán jobb, ha a titok megmarad titoknak. A Tenger úgysis telve van varázslattal.

ISTI. 2006-02-27.

(A sorozat következő része októberi számban várható. A Szerk.)



Mindennapi sétám (olaj, farost)

H. TÚRI KLÁRA

Anikó levelesládájából

Tûnődés

Az írás szó „ír” gyökét becsülte annyira, kedves Olvasó, hogy megtapasztaltad, szólni... nincs kihez, tenni... nincs kiért, orvosságnak jó csak, írnak a tanult szó, s vigyázva, hogy megkapaszkodj, megkönynyebbülj, s beleszerelmesedj utóbb a világegyetembe: írtál-e így magadnak, magadról? Valamely álmodról számoltál-e be már? S ha tévedtél volna, beismerted-e azt?

Egy álomi függöny, kis réssel, összehúzza s kizárva vele a nappali világ. Vadkacsa hús a túl-árnyékba, a világos vászon mögött megárvult és befogadó fészekaljok együtt, a forró nyár még nem tikkasztotta ki mesélőkédvét, a lét fergeteges, zöldellő trópusi fecsegéssel láttatja tavaszi vízi szaporulatát. Szemben a kicsinyeit felfaló létformációkkal, szelíden, egy-közösségben tolong a függöny mögött a lassan elmúló élet, s még méhen kívüli színét áldja az ember.

Szép lett volna, átlagon felüli intelligenciával, lány lett volna az első. A második jó külsejű, jó értelmi képességű fiú, s egy minden tekintetben átlag lánygyerek a harmadik. Láttá őket álmában. S most a két lány közül hogy melyiket szólíthatná meg, azon gondolkodik. De jól tudja, mindegy mit is gondol a diktatúráról a zsarnok, s a ki-nem-hordott magzat arról, aki megölte őt. Az ember az, akinek szabad gondolattal is ölni, akár ész, akár szív akadályozza is ebben, így Anikó is meghajlik Teremtője nagysága előtt, s minden életet ...bárha utólagosan is... annak oltalmába ajánl, a Jézus Krisztuséba, Aki megadta ennek az árát. Mert Ő lesz az, (míg az ember Istenében hinni tud) Aki által szent az ihlet s minden tükrös és vers, még ha tökéletlen lenne is, s amennyiben a valóságot meghaladja, általa szent minden éjszaka, míg valamely bibliai álomlátásra segít.

Mind idegenebb a világ,
ámde mind előbb benne,
kivel, mint Magzat ajánlotta magát,
holtan a halott isteneknek,
Ő, ki megváltotta a világot.

Lobbanjon értünk szeretetlángod,
Názáretből jött Szűz Máriánk!

Anyám lett volna, s én lánya,
kettőnknek együtt s egy-más-ra,
kettőnknek sehol egy másra,
születni újra mi kettőnknek,
gyöngye a versek varázslása.

vigyázz, ha lábad alatt
vigyázz ha csiga halad
vigyázz az élet vándorára
vigyázz az első csigaházra

meg ne öld abban magad

(A sorozat következő része októberi számunkban várható. A Szerk.)

Könyvajánló

Második kiadásában látott napvilágot *Cserpes Andrea* „*Katicapettyegető Felicián*” című mesekönyve, melyben az alábbi mese is szerepel. A kötet megrendelhető a hkaticape@freestart.hu e-mail címen.

MESE AZ ORRSZARVÚRÓL

Most, ezekkel a kis betűcskékkal elmesélem neked, Kedves Olvasóm, milyen furcsa dolog esett meg velem, Mikori dundi királyával, Zömök Dömötörrel, a napokban. Tegnap, vagy talán tegnapelőtt történt, már nem tudom pontosan, de egy napsütötte délutánon úgy döntöttem, ellátogatok az állatok kertjébe. Mikori országban csak úgy hemzsegnek a szebbnél szebb állatok, színpompás madarak, puha bundájú emlősök, hideg szívű hullők, csúszó-mászó kétlábúak, melyekből néhányat a városi állatkertbe költöztettek szorgos alattvalóim. Így Mikori városlakó népe is megcsodálhatja a távolban, s közelben honos számtalan élőlényt, anélkül, hogy távoli vidékekre utazna.

Amint én, Mikori nagy hasú uralkodója, Zömök Dömötör, komótosan sétálgatok a bújócskás barlangok, tágas madárházak, algás kacsaúsztatók között, hát uram fia! Kit látnak fenséges szemeim töprengeni az egyik drótkerítés mögött? Renecéreszt! Renecéreszt, az én rég elvesztett, drága, jó paripámat, kivel hajdanán együtt vágtatunk hegyen s völgyön át, egyik sárkánybarlangjától a másikig. Úgy ám, a hópelyhek kifakulását megelőző időkben, ifjú, délceg királyfi koromban, mikor még Hetyke Demeternek hívtak, híres volt szálfa termetem, daliás szépségű lovam és a sok ezer sárkánygyík, melyeket mind lekasabolgtunk. Akármelyik évszakban, akármiféle tájon, akárhány fejű sárkány rémisztgette a védtelen népeket, rögvést értünk üzentek, hisz jól tudták, ha a sárkány megpillantja a bátor Renecéreszt és a hős Hetyke Demetert, amennyi feje csak van, az mind-mind elsápad. Renecéresz barátom és én mindig együtt viaskodtunk a

lángot köpködő, orkánt bömbölő szörnyetegekkel. Elmaradhatatlan, dicsőséges győzelmünk után mindkettőnket ujjongó szeretettel éljeneztek a hálás emberek, és nagyszabású, több napig tartó dalos mulatságokat rendeztek a tiszteletünkre. Ezeken a fényes ünnepeken unos-untalan zsíros sárkánypecsenyét tálaltak elem, és mint-hogy illetlenség lett volna visszautasítanom ezt a kedves figyelmeséget, a laktató sárkánypecsenye-falatok egytől egyig lecsúsztak a torkomon, és egyre terjedelmesebbre gömbölyítették valaha észrevehetetlen pocakomat. Az én jóságos Renecéreszemet is elhalmozta minden földi jóval a sárkánytól megszabadított, hálálkodó sokaság. A sárkány vastag bőréből erős köpönyeget varrtak hűsleges, szép Renecéresz csatalovam hátára, fejére pedig a leghatalmasabb sárkányfogakból készített, rémisztő, díszes orrdíszet illesztettek. Telt-múlt az idő, s minél nagyobb sárkányt győztünk le, én annál kövérebbre híztam a töméntelen sárkánypecsenyétől, Hetyke Demeterből szép lassan Zömök Dömötörre kerekedtem. Óriási súlyom alatt Renecéresz egészen megroggyant, háta kiszélesedett, lábai megvastagodtak, sárkánybőr köpönyegében és ijesztő orrszarvával egyszer csak Rinocéroszá változott.

Egy nap Rinocérosz elkószált mellőlem, nem leltem rá, bárhol is kerestem, és ő se bukkant sehol a nyomomra. Mikor az állatkertben ismét találkoztunk, boldogan omlottunk egymás nyakába, letiporva a drótkerítést. Felidézttük régi, sárkánypusztító korszakunk feledhetetlen emlékeit, elmeséltük egymásnak, hol s merre bók-lásztunk, s mi mindent tettünk azóta, és sokat, sokat nevtünk, mert újra együtt voltunk, mint hajdanán. Elhatároztuk, ezután is összetartunk, ahogy annak idején, de mivel a sárkányirtáshoz már túlságosan elnehézkedttünk, inkább a tisztas királyi tennivalókat osztjuk meg egymás között. Ezentúl én, Zömök Dömötör, és bizalmas, jó barátom, Rinocérosz, közösen uralkodunk egész Mikoriban, és az összes állatkertben.



Templom keresztje *(olaj, farost)*

VÉGH JÓZSEF

A Cserhát rejtekén: Kisecset

E községről csak a XV. század végétől kezdve vannak adataink. Az egyik első ismert említése 1493. júliusából származik. Ekkor kelt Báthori István comes országbírónak a váci káptalan részére szóló parancsa, mely szerint Legend-i Bertalan zálog címén beiktatni kéri magát egregius Zob-i Mihály Keukenyes-i, Zyrak-i és Detrefalva-i porcióinak felébe, valamint néhai Romhan-i György fiainak: Pálnak és Györgynek Echet egész birtokába. A váci káptalan jelentette, hogy július 20-án, a fenti országbírói meghagyás alapján a birtokba iktatást az egybehívott szomszédok és határbirtokosok, valamint a jobbágyok színe előtt végrehajtotta, s azt senki nem ellenezte.

A Romhányi család Nógrád vármegye kihalt ősrégi családja, mely hajdan többek közt a szomszédos (Nagy) Romhány helységet birtokolta.

A budai szandzsák 1559. évi összeírásából már részletesebb leírását ismerjük. Az ekkor már viszonylag népes, Ecsed néven szereplő falu éves jövedelme 1823 akcse volt, birtokosa Gazanfer tímár. Az összeírásban az alábbi családnevekkel találkozunk: Tompa, Nagy, Pintér, Goma, Harpás, Hármos, Bernát, Kaszás, Gergel, Szabó, Kis, Veres, Bagadal, Surán és Tód. A dzsizje-adót fizetők száma 8. Az előző összeíráskor 44 családfőt írtak össze. Ebből 22 meghalt, s csak 22 van jelen. Az újonnan összeírtak száma 10. A népes családok esetében az is feljegyzésre került, hogy ki kinek a fia, testvére, nős-e, vagy nőtlen, akiket pedig nem találtak meg, azok mellé a meghalt, vagy megszökött megjegyzést tettek. A megszököttek esetében olykor az is tudható, hogy hová távozott. A kisecsetiek közül a nős Pintér György és a szintén házas Nagy Mihály is Gyöngyösre szökött, Tompa Anbrus fia, Kelemen pedig Vácra ment. A testvére, István viszont helyben maradt és „műszellem” lett. Ezzel a megjegyzéssel illették azokat, akik annak következtében, hogy vár- vagy hídjavitást vállaltak, felmentettek lettek az adófizetési kötelezettség alól.



1598-ban Bornemisza György volt a földesura s ekkor csak két adóköteles háza volt. 1770-ben Prónay Gábor özvegye, Prónay Pál, Kórody Pál és Telek Antal voltak az urai.

A Telek család tagja, György 1717-ben III. Károly királytól kapott címeres nemes levelet. Címere a pajzs kék udvarában zöld téren balra fordult, hátulsó lábain fennálló, kettős farkú oroszlán, első jobb lábával három nyilat tartva. A vért fölötti sisak koronájából két kiter-

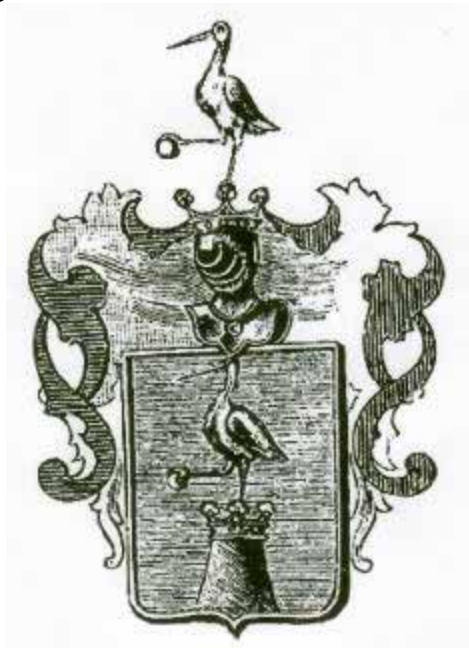
jesztett fekete sas-szárny között vörös ruhás, prémkalpagos magyar vitéz emelkedik ki, derekán zöld övvel, kalpagán kócsagtollal, szintén jobbra fordulva, jobb kezével kivont kardot tartva. A címert díszítő foszladék jobbról ezüstvörös, balról aranykék.

Nógrád megyében Telek Tamást találjuk 1755-ben a nemesek sorában áll. Valószínűleg az ő ennek fia, bizonyosan vérrokona volt Telek Antal, kinek Ajtich Horváth Annától gyermekei: Teréz Fejérváry Lászlóné, és Anna Háan Imréné.

A tót-prónai és blatniczai, báró és nemes Prónay család Turócz vármegye legrégebbi törzsökös családjai közé tartozik. Első tudható törzse Comes Rechk volt, a ki IV. Béla király korában élt, és a család kezein lévő okmányok szerint 1279-ben csere-adomány útján kapta Tót-Prónát.

Mária Terézia, szabályozni kívánta az uralkodó, a földbirtokosok és a jobbágyság viszonyát, s ennek első lépéseként egy hét pontból álló országos felmérést rendelt el. A szlovák nyelven készült felmérés szerint A falunak (Kis Ecseth) négy birtokosa volt. Prónay Gábornéhoz 11, Kóródy Pálhoz 8, özvegy Telek Antalnéhoz 8 és Prónay Pálhoz 7 jobbágycsalád tartozott. A földesurak és a jobbágyság viszonyát szabályozó urbáriumok, vagy szerződésük nincs. Vác és Gyarmat közel van, ha valamelyük van, ott eladhatják. A falu határa hegyes, így a zápor gyakorta lehordja a földet a szőlőkről és a szántókról és elborítja a réteket. Miután nincs a robot szabályozva, annyit kell dolgozniuk, amennyit a földesúr parancsol. Mindezen felül Prónaynénak jár minden házhelytől 4 Ft készpénz, 1 tyúk, 14 tojás és 1 icce vaj, Prónay Pálnak 2 Ft, 1 icce vaj és tojás, Kóródynak 1 tyúk és 20 tojás, Telekynének pedig 1 tyúk. Kilenced nincs, hetedet adnak. Az adatszolgáltatás aláírói Ordasszky Pál bíró, Bíró Jakab törvénybíró, Pintér Janos és Hapa Jano esküdtek voltak.

Az 1700-as évek végéről, a II. József által elrendelt országleírásból és a népszámlálás adataiból juthatunk újabb információkhoz a falu (Kis Etsed) történetéből. E szerint a településen 72 ház volt található, melyben 87 család élt. A falu összlakossága 420 fő, melyből 215 a nők száma. Van egy kerítés nélküli temploma. Patakja csak esős időben folyik, ám ennek vize csak az állatok itatására alkalmas. Egy kis, nagyon gyér erdeje van, mely kemény fákból áll. A rétek egyes helyeken nedvesek. Rendes országút halad át a településen, amely száraz időben nehéz fuvarokhoz is megfelel.



A Prónay család nemesi címere

1826-ban báró Prónay Sándor, Prónay Miklós és János, Haan Imre és mások, később a Vághelyi és a Horváth családok voltak a falu birtokosai.



A Prónay család bárói címere

A Haan család tagjai 1694. évi augusztus 20-án nyertek címeres nemeslevelet, melyet Bars vármegyében hirdettek ki. József utódai közül Ferenc 1755-ben Hontban főszolgabíró, József Nógrád vármegye számvevője. Az utóbbinak fia Imre, ennek fia Imre (1828–32) Nógrád vármegye főszolgabírája. A család a XIX. század első felében Karancseszi és Kiseccset helységekben bírt földesúri joggal.

Az ajtich Horváth család eredetét valószínűleg szintén Horvátországban kell keresnünk. A család ősi fészke Horvátországban Bozotha; Zágráb megyében található. Nógrád vármegyében az Ajtich Horváth család a XVII. század végén tűnik fel.



Az Ajtich-Horváth család címere

A Kilian család előde Thurzó Ferenc szerződése mellett 1571-ben a bicsei várat építette, és e mű felállítása után Kilian az építő-mester nevezett Thurzó Ferenc nyitrai püspök és a bicsei várnak ura által Hricsón egy curiával jutalmaztatott, és utóbb a Thurzó-k közbenjárására nemességet is nyert. 1647-ben Kilián János, György és Mihály Trencsény megyében kihirdették nemességüket.

A párdányi gróf Buttler családja a XVII. század végén szakadt hazánkba. Báró Buttler az egri vár parancsnoka volt. A magyar honfiúsítást csak gróf Buttler János nyerte el az 1715. évi országgyűlésen. A családot, mely a XIX. század végén szerepelt kiscseti birtokosként, Mikszáth Kálmán is megörökítette a Különös házasság című regényében.

A település a török hódoltság utáni 1715. évi összeírásban nem szerepel. Lakói a megpróbáltatásokkal teli időszakban elpusztultak, vagy elmenekültek. A veszedelem elmúltával szlovák anyanyelvű telepesek népesítették be újra.

Az oktatás kiscseti történetéből 1772-ből ismerjük az első adatot. Ekkor a Selmecbányáról érkező Ondrej András tanította a nebulókat az olvasás és az írás tudományára. A római katolikus iskolába járó tanulók létszáma 16 volt. A tanító jövedelme seminatúraként 3 pozsonyi mérő, 2 szekér széna, házaspároktól 1 pozsonyi mérő búza és 25 dénár, tanulóktól 1 Ft évente.

Az 1820-ban megjelent Mocsáry-féle megyemonográfia ezt írja a faluról: „*Kis Ecset. Magyarosodni kezdő tót falu. Határja nem nagy; a' hegyek' oldalain lévő földjei javítást kívánnak; rétje kevés van, szőlleje elegendő, 's jó bort terem.*”



Az 1828. évi országos összeírás elsősorban a gazdálkodás adataira vonatkozóan tartalmaz érdekességeket. A falu (Kis Etset) lélekszáma ekkor 325 fő. Szántóföldje 143 pozsonyi mérő, rétje 32,5 kaszás, szőlleje 203 kapás (50,75 pozsonyi mérő). A szántón elsősorban rozstot és zabot termesztenek, a termés másfélszerese az elvetett magnak. A falu állatállománya: 14 ökör, 8 tehén, 13 ló és 8 sertés. Az adatokat Sztriho József jegyző, Balás Imre bíró, Magyar György esküdt, Rózsa György, Nekitzki Mátyás és Kovács János jobbágyok, valamint Moravtsik Péter és Medik István zsellérek írták alá.

Az 1848/49-es szabadságharc során a honvédseregbe háromszor is toboroztak a falvakban. 1848. augusztusában és októberében, valamint 1849. júniusának elején. A világosi fegyverletétel után üldöztetés, bujdosás várt a volt honvédekre. 1849. októberében megjelent ugyanis a császári hadsereg főparancsnokságának rendelete, mely szerint " *a felkelő seregben*

szolgált minden egyén előállítandó és a hadsereg állományába osztályozás nélkül besorolandó". A csendőrség és a katonaság valóságos hajtóvadászatot rendezett megye szerte a parancsmegtagadók ellen. 1850-ben ennek keretében összeírták a volt honvédeket. Innen ismerjük név szerint az egyetlen volt kiscseti honvédot. Roza Imre az összeíráskor húsz éves fiatalember volt. Magas testalkatú, római katolikus vallású jobbágylegény, aki Debercsényben szolgált egy uradalomban. A szabadságharc bukása után megjelent a sorozáson, de végelbocsátó levelet kapott. Az ok, hogy egyedül ő vonult be Kiscsetről a seregbe az, hogy az 1848. szeptember 21-én Balassagyarmaton megtartott teljes hatalmi választmányi ülés jegyzéke szerint a Kékkői járáshoz tartozó település lélekszáma mindössze 81 fő volt. Nem tudhatjuk, hogy mi okozta a tévedést, hiszen az ismert összeírási adatok szerint mind korábban, mind pedig a szabadságharcot követően lényegesen több volt a lakosság száma. 1785-ben 420, 1840-ben 307, 1870-ben 231 fő.



Pacséri Károly 1900-ban könyvet jelentetett meg Nógrád vármegye népoktatásának történetéről. Kis-Ecsetről az alábbiakat olvashatjuk: „*A község lakosai néhány év előtt még tót anyanyelvűek voltak, ma azonban már teljesen megmagyarosodtak.*” A lakosok száma 206, mind római katolikus. A tankötelesek száma 35, ezek közül mindennapi tanköteles 26, ismétlő 9. Vallásra nézve 31 katolikus, 9 ágostai evangélikus és 1 izraelita. A tankötelesek közül 23 jár iskolába. A községben római katolikus iskola működik egy tanteremmel és egy tanítóval. Az épület nem felel meg a törvény kívánalmainak. Az iskolában a tanító csekély javadalma miatt évek hosszú során át képesítetlen egyének tanítottak. Az államsegély révén vált lehetővé képesített tanító alkalmazása. Az iskola okleveles tanítója Zalka Zsigmond, az országos tanító nyugdíjintézet tagja. Tannyelve 50 éve magyar, felszerelése hiányos. Mindennapi tanulóinak tíz évi átlagos száma 20, az ismétlőké 10.

1911-ben a Borovszky monográfia szerint báró Buttler Ervinnek és Kilián Herminnek volt itt nagyobb birtoka. Az említett forrás ezt írja a településről: „*A nógrádi járásban, a Cserhát alatt fekszik. Magyar kisközség, 49 házzal és 233 róm. kath. vallású lakossal. Postája Kétdonya, távírója és vasúti állomása Beckske.*”



Az I. világháború emléktáblája

Az 1934-ben megjelent Ladányi-féle monográfia az alábbi nevezetes személyiségeket sorolja fel:

ifj. Kilián Ottó földbirtokos, okleveles vegyész mérnök. Gyönkön 1901-ben született, a Ludovika Akadémián tett érettségét, katonai pályára készült, de a kommun után a műegyetemen vegyész mérnöki oklevelet szerzett 1925-ben. 1926-ban került Kisecsetre, s itt átvette Kilián Hermin birtokának vezetését.

Kozma Lajosné született **Hecskó Gizella** okleveles tanítónő, merényi születésű, a középiskolát Bonyhádon, a tanítóképzőt Cinkotán végezte. Simontornyán kezdte meg pedagógiai működését, 1929 óta tanít Kisecseten, 1930-ban ment férjhez Kozma Lajos tisztviselőhöz.

Zachár János községi bíró, gazdálkodó. Kisecseten, 1880-ban született, előbb atya mellett gazdálkodott, 35 év óta önálló gazda. 2 év óta a község bírája. Az orosz, és olasz fronton harcolt, háromszor megsebesült. Bronz vitézségi érme, és Károly csapatkereszt kitüntetése van, Neje, Szilfai Mária.

A római katolikus templom

A barokk stílusú templomot 1754-ben kezdték el építeni, míg a végleges befejezése a diadalív évszáma szerint 1773-ban történt. Ekkor Magyarnándor filiája volt, ma Szentéhez tartozik. Az épület egyhajós, torony nélküli, dél-kelet - észak-nyugat tájolású. Főhomlokzatát koronázó párkány, a falsarkokon lizénák tagolják. A bejárat egyenes záródású, keskenyebb szentélye megtört kosárvíval zárul. Nyeregtetős, főhomlokzata magas, háromszögű oromfallal készült. A hajót síkmennyezet, a szentélyt fiókos kolostorboltozat fedi. Fakarzatát két pillér tartja.



A templom védőszentje Szent Imre, Szent Istvánnak, a magyarok első királyának és feleségének, Boldog Gizellának a gyermeke volt. Imre herceg élete folyását nem könnyű követni, mivel legnagyobb részt a krónikák és legendák gyér adataira vagyunk utalva, a legenda pedig a „liliomos herceg” alakját még jobban kiszínezte, mint Istvánét. Szüzessége miatt századokon át valami nőies, finom, nem e világból való alaknak rajzolták. Pedig Szent Imre kétségtelenül erőteljes, férfias jelenség volt. A trónörökös nevelésére rendkívül nagy gondot fordítottak. Gyökeres változás állott be Imre herceg nevelésében 1015-ben, amikor Gellért bencés szerzetes Velencéből jövet Pannóniába érkezett. István reá bízta gyermeke nevelését. Tizenöt éves korától atyja vette maga mellé, huszonhárom éves korában befejezetteknek látta nevelését. Imrétől, mint jövődö uralkodótól elvárták, hogy rangjának megfelelő házasságot kössön, s biztosítsa a dinasztia fennmaradását utódaiban. István 1031-ben, hatalmának és tekintélyének tetőpontján Székesfehérvárott koronázásra készült. Egyetlen életben maradt fiát akarta megkoronáztatni. Valószínűleg erre az alkalomra készült Gizella királyné keze munkájával és irányítása alatt az a miseruha, amelyet később átalakítva koronázási palátnak használtak 900 esztendőn keresztül: az egész királyi család képe rá van hímézve. Ebben az ünnepélyes hangulatban jött a szomorú hír: Imre herceget vadászat közben egy földühödött vadkan halálra sebezte, és sebeibe 1031. szeptember 2-án belehalt. Azóta példaképe a magyarságnak, elsősorban a magyar ifúságnak.

A templom tengelyében épült klasszicista harangláb, négyzetes alapú egyemeletes építmény, fent négy félkörös nyílás, többszörösen tagolt ereszpárkány. Az eredeti hagyma alakú zsindeyes sisakját, cserepezett sátoztetőre cserélték. A templom és a harangláb között látható, sziklát utánzó talpazaton álló késő barokk kökereszt lábánál kőből faragott Fájdalmas Szűz és a korpusz is vidékies munka. A talpazaton bevéselt évszám szerint 1795-ben emelték.



Felhasznált irodalom:

Dr. Borovszky Samu: /szerk/ Nógrád vármegye, Országos Monográfia Társaság, Budapest, 1911.

Fényes Elek: Magyarország geographiai szótára, Pesten, 1851.

Káldy-Nagy Gyula: A budai szandzsák 1559. évi összeírása, Budapest, 1997.

Dr. Ladányi Miksa: Nógrád és Hont vármegye, Budapest, 1934.

Mocsáry Antal: Nemes Nógrád Vármegyének Historiái, Geographiai, és Statistikai Esmertetése, Pesten, 1820.

Nagy Iván: Magyarország családai címerekkel és nemzedékrendbeli táblákkal, Pest, 1857.

Nógrád megye képe a XVIII. század végén, A II. József-féle országleírás és népszámlálás főbb adatai, Salgótarján, 1977.

Nógrád megye története I-IV. Salgótarján.

Oborni Teréz: Nógrád vármegye népoktatása 1770 1772 között, Nógrád Megyei Múzeumok évkönyve, Salgótarján, 1991.

Dr. Pacséri Károly: Nógrád vármegye népoktatásának története, Balassagyarmat, 1900.

Sugár István: Az Egri Káptalani Hiteleshely nógrádi vonatkozású iratainak regesztái 1378-1700., Salgótarján 2001.

Schneider Miklós (összeáll./ A török után, Salgótarján, 1973.

Szomszéd András: Süvegemen nemzetiszín rózsza, Salgótarján, 1999.

Varga Lajos: A váci egyházmegye történeti földrajza, Vác, 1997.

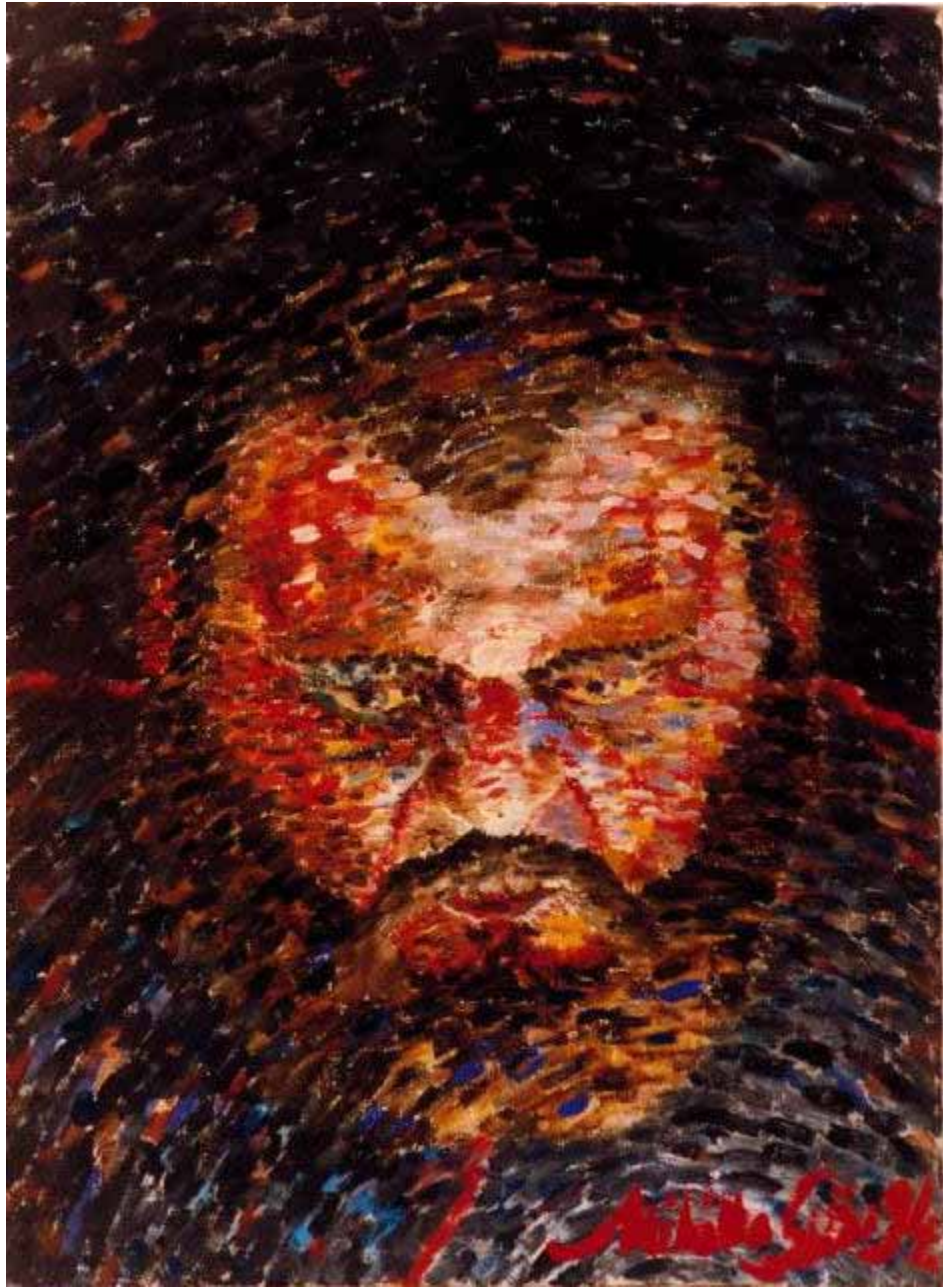
ERŐS ILDIKÓ

Törvény

valami kell
mi összetartja az embert
(különben mindent megenged magának)
szavaival nem gyógyít világot
szétszórja lelkét a mának

valami kell
mi visszatartja az embert
(különben mindent elenged magának)
tartozását nem tartja számon
adósságát felrója másnak

valami kell
mi megtartja az embert
(különben mindegy mit hisz el magának)
ha tisztán nem is legalább készen
álljon elé a számvevő halálnak



Szívmester *(olaj, vászon)*

FETYKÓ JUDIT

Ki van a toronyban II. rész

Dániel délutánra a foglalkoztatóhoz ment. Meglassultnak érezte magát, és semmi kedve nem volt ehhez a foglalkozáshoz. Sejtette, hogy megint előkerülnek a hamarosan elkövetkező kinti életével kapcsolatos beszélgetések. Saját jövője, a jelen állandóan ismétlődő, eseménytelen, nehezen múltó napjai és a jövő, meg az a másik világ, amit olvasmányai nyitottak meg neki, vegyes érzelmeket, fel-felerősödő félelmeket keltettek benne.

Borzongva gondolt a valamikori világra, amikor közönséges emberi bűnökért, az emberek egymás közötti agresszivitásáért kerültek börtönbe az emberek. Érthetetlen, és megfoghatatlan volt számára, hogyan tehettek azok, akkor, a messzi múltban olyan égbekiáltó cselekedeteket egymás ellen. Tompa fény volt a teremben, a székek a megszokott félkör alakban, és távolságban várták az érkezőket. Dánielnek nagyot dobbant a szíve, amikor meglátta egyik távoli ismerősét. Az előre figyelt, ahol a foglalkoztató helye volt, Dániel hiába igyekezett legalább egy szemkontaktusnyi időre kapcsolatba kerülni, az ismerős nem vette észre.

Megtelt a terem. A foglalkoztató megnyomott egy gombot az asztalon, amire

elindult a film, és egy valódi emberi hangon a történesek magyarázata.

Dániel már látta ezt a részt, így most volt ideje gondolkodni is a látottakon. A filmkockákon párszáz évvel ezelőtti háborúban készült, korabeli technikával felvett fekete-fehér film pergett, a restaurálás ellenére be-bevillantak olyan fényelemek, amiket nem lehetett kiszedni a képekből. Hátborzongató, nehézkes, mégis iszonyatos pusztításra képes hadseregeket, és harcokat mutattak ezek a filmek. Olyanok voltak a tankok, mintha őszállatok lennének, torkukból viszont szállt a halál. Dániel azon gondolkodott, hogy vajon mi vezette az akkori, majd későbbi korokban élő embereket ezekre a szörnyű emberi és anyagi áldozatokra vezető harcokba. Elképzelhetetlen volt számára, hogy a két háborúhoz, amik között még harminc év sem telt el, miből tudták előteremteni azt a rengeteg gépet, fegyvert, és főleg embert. Legalábbis az akkori viszonyok között.

Az élelmiszertermelés hosszú ideje a megélhetés alapproblémája volt. Mióta lecsökkent az emberek száma, és minden emberi lény helye, mozgása követhető volt, és követni kellett a biztonság miatt, azóta is, ennek a kis létszámú embernek az élelemmel, tiszta vízzel való ellátása hatalmas gondot, nagy figyelmet, és nem utolsósorban fegyelmet követelt.

Hirtelen megszakadt a film. A vetítési felületen tájkép jelent meg, ami lassan,

napszaknak megfelelően változott, apró történésekkel, szél borzolta meg a tájat, egy-egy madár repül valahova... A teremben a világítás csak részben gyúlt ki, megtartva a félhomály, az alkony vagy a virradat hangulatának megfelelő, lazításra, befogadásra alkalmas hangulatot.

— Nos, ismét elkezdjük a már ismert téma megvitatását — kezdte Gábiel, és végignézett a tizenkét fős csoporton. — Van-e valakinek mondanivalója a látottakkal kapcsolatban? Van-e valami új észrevétel?

Csend volt. Egymást figyelték, hogy ki kezd bele valamibe.

— Jegyezzék meg! Ez a pillanatnyi csend, a bizonytalan várakozás, az egymásra figyelés, hogy kinek van valami mondanivalója, ez is jellemző sajátság. Az ilyen helyzetekbe főleg, amikor mindenki tudja, hogy kell valamit mondania, hogy véleményt kell formálnia.

Dániel fészengett, és egyszerre törtek volna fel belőle a látottak, és legújabb olvasmányainak összefüggései, de várt, mert nem tudhatta, milyen irányú lesz a mai foglalkozás. Előnyére, vagy hátrányára lesz-e, ha feltárja gondolatait. Többeken látta azt a vívódást.

Gábiel figyelte az arcokat. Várt. Ez a kivárások perce. Mindig ilyen. Már sokadszorra tapasztalta ezekben a helyzetekben. Kikapcsolta a tájképet, leült a félkörben ülőkkel szemben. Egy szintre kerültek, a

foglalkoztató és a bezártak. Ettől enyhült köztük a távolság.

— Nehéz, tudom, nehéz véleményt formálni. Az elmúlt két évszázad még kevés volt, hogy teljesen és biztosan kifejlődjön bennünk a szabad, és mégis mindenki érdekében is megfogalmazott véleményeknek a kimondása. A történelem egy igen régi, több ezer évvel ez előtti városállamában törvény volt rá, hogy mindenki szabadon mondhatott igent, vagy nemet. Csak a tartózkodókat büntették. Okkal; az bárhova, bárkihez átállhatott. Mikor alkalmuk lesz az ember legrégebb történelmét olvasni, majd bizonyára rátalálnak ezekre a fejezetekre. Most viszont a máról, és a mához vezető történésekről, az egész teljes következményeiről, tanulságairól kell beszélünk.

— Ez a visszatérésünk ára... — sóhajtott fel Dániel, amivel a többiek azonnal egyet értettek.

— Mi az ár? — kérdezte Gábiel?

— Nincs ár, csak újfajta alkalmazkodás. A törvény által meghatározott értékrend követésének megtanulása. Tudomásul vétele — mondta az egyik idős férfi.

— Mi az érték? — szól hozzá fordulva Dániel.

— Nekem még beszéltek... meséltek a dédszüleim az új időszámítás előtti életről — folytatta az. — Mindig azt mondták: Fiam, Péter, — hát Péternek hívják, gondolta Dániel,— csak akkor tud

fennmaradni az ember a Földön, ha minden háborúnak vége lesz. Beszéltek sok fegyveres harcról, arról a rengeteg rokonról, barátáról, akik mind odavesztek, mert valakik háborúzni, ölni akartak.

— Meg a sok eszme háborúja... — sóhajtott fel a társaság egyedüli nőtagja, aki a félkör szélén ült, egészen közel a foglalkoztatóhoz.

— Most mégis háborút nézünk. Mi ennek az értelme? — kérdezte Gábiel. — Mit gondolnak, mért kell ezt látni, tudni, mielőtt visszatérnének a kinti világba?

— Nekem még lehetnek gyermekeim, és nem akarom, hogy így pusztuljanak el, ilyen szörnyű harcokban. Azt sem akarom, hogy megint előjöjjenek azok a gondolatok, amik háborúhoz vezetnek — mondta a nő.

— Az biztos, hogy mindannyian valamilyen alkalmasak voltak, hogy viselkedésükkel, gondolataikkal abba az irányba haladjanak, ami idővel, no nem rögtön, hanem évtizedek, vagy évszázadok múlva, ha elszaporodnak ezek a gondolatok, akkor ismét nagy ellentétet keltsenek az emberek között. Ez tény. Ezért vannak itt. Ma szerencsére nincsenek olyan szörnyű bűntettek az emberek között, mint időszámításunk előtt. Ez rendkívüli erőfeszítések árán érhető el. No, de ne kanyarodjunk el a hajdani bűnözés témájától!

— Mi bizonyítja, hogy mivelünk eredményt érhetnek el? — kérdezte Dániel.

— A mérések. Csak azokra lehet támaszkodni, mint biztos, és hihető igazolásokra. A békét, az agresszió visszafogását, az érzelmi, indulati túlkapásokat csak ellenőrzés mellett lehet kordában tartani.

Ismét csend volt.

— Annyira kevesen maradtunk, hogy valószínű — és azonnal kijavította magát — biztos, hogy jelenleg nincs más lehetőség — szólalt meg hosszú hallgatás után Péter.

— Hit. Nekem a hittel van bajom. Vagyis azért kerültem ide. Nem értem, miért nem lehet, hiszen magamban tartom. Senkinek nem ártok vele. Olvastam sokat a régiokról, a vallások, hitek háborúiról. Most viszont nem tudom elképzelni, mivel ártok én a hitemmel... — tört elő a nőből.

— A jelen hite a világegység — mondta Gábiel. — Ezt mindannyian tudjuk.

— Arról beszéltek a régi öregek, hogy a pénz, a hit és a hatalom együtt vezetett oda, hogy alig maradtunk a planétán. Engem nem érdekel semmiféle régi hit, régi misztikus, fensőséges rend. Ez a világhit pont kielégít. Ha csak a hittel lenne bajom... Elég nekem a hirtelen fellobbanó indulataimon megtanulni uralkodni. Még hogy hit? Hitek! Pokolba velük! Abból csak baj volt minden időben... — és közben mondta, végignézett társai arcán,

mintha azok tükröződésében akart volna igazolást kapni a véleményéről, aztán így folytatta: — Na, Péter, fiam! Megint indulatos voltál — és legyintett egyet maga elé.

Ezen az önértékelésen mindannyian nevettek. A nevetés feloldotta a helyzet feszültségét. Általános beszélgetés kezdődött a közvetlenül egymás mellett ülők között, át-át szólva a sor másik végébe is. Gábiel figyelte a feloldódott tekinteteket, a karján lévő műszeren végigfutatta az összes jelen lévő pillanatnyi rezgéseit, és elégedetten állapította meg, hogy a foglalkozás végére hasonló, barátságot, jóindulatot jelző agyi áramaik vannak. Remélte, hogy a számítógép feljegyzett minden fontos adatot, és talál majd benne olyanokat is, amik alapján csoportjának tagjaiból javasolhat legalább hármat, vagy kettőt, a kinti világba való visszatérésre.

Vissza, a még élhető világba. Gábiel gyakran gondolt rá, hogy vajon mi lehet az oka, hogy az emberi viselkedést minden oldalról megfigyelő, a genetikába mérsékelten történt beavatkozások után is ilyen nagymértékben maradt agresszió, gyűlölet az emberekben. Szükséges és elkerülhetetlen beavatkozásokkal maradandó módosításokat hajtottak végre a génekben, az agresszió, a gyilkolási hajlam, az egymás közötti háborúságok, és a nagy, világegető háborúk elkerülése érdekében. Mégis... Egyre több az olyan egyed, személy, akikben más módon jelentkeznek

zavarok. Ez a csoport is. Valójában egyik tagjánál sincs olyan fokú elváltozás, ami veszélyes lenne. Hosszú távon viszont nem képesek beilleszkedni a többiek közé, állandóan új és új zavarai vannak, amik tovaterjednek a környezetükben, tehát az egész környezet, tágabb értelemben az emberek biztonságát megzavarhatják. Feltételes mód. Senki nem garantálja, hogy valóban így lesz. Azt sem, hogy biztosan nem következik be —, de ha bekövetkezik, és utána ismét feltörnek a gyilkos indulatok, azért egy tudós, egy rendfenntartó sem vállal felelősséget. Működnek hát a jól őrzött, minden kényelemmel felszerelt új börtönök, amik valójában foglalkoztató telepek. Mindennel felszerelve, a közelmúlt és legrégibb történelem valamennyi anyagát tartalmazva.

Gábielnek még egy hete volt a következő soros pihenő hónapjáig. Addig döntenie kell, legalább két esetben. Ez az egy hét még sok idő, s a döntés pillanatáig főleg a gépi ellenőrzés adatai a dominálók. Aztán már csak az emberi döntés a végső, és megfellebbezhetetlen. Utána marad a következő évek bizonytalansága; vajon jó volt-e a döntés. Vajon valóban az volt az egyedüli helyes megoldás?

Szemben a pihenőszoba ablakával, nézte a kinti tájat, és ismét felmerült benne, mint már annyiszor, hogy valóban az-e az, amit lát, vagy ez is csak egy virtuális megoldás a mindentől elzárt emberek

megnyugtatására. Elzárt emberek... Gábrriel elmosolyodott. Elzárt emberek. Az elzártak, és mi is, a személyzet.

Nézte a szemközti tornyot, és ez a torony egy hajdani toronyba mosódott át tanult emlékeiben. Az ókori Babel tornyát, a sikharakat, minareteket, a pisai ferdét, amit annak idején Eiffel-toronynak neveztek, a világítótoronyokat, a legújabb kor újközépkorának felhőkarcolóit —, felkavarta a gondolatok asszociációja. Mind, mind, egy-egy valamikori világ híres tornyai. Egy sem létezik ma, egyet sem tudna valóságában megnézni. Romjaiban sem. Eltűnt, semmivé lett. Képeken, filmekben látható, a körülöttük mozgó, nyüzsgő emberek sokaságával; a tornyok, az épületek, a városok... az utolsó nagy háborúk idején a földig lettek rombolva, a lakosság megölve, kiirtva, a föld színéről eltüntetve. Fegyverek, robbanó töltetek, amik felkavarják a földet, felszakítják a felszínt, lefedik pusztításuk romjait

Gábrriel megborzongott. A délutáni filmre gondolt, és arra, hogy talán nem a régi, több száz éves háborúkról kellene a csoportnak beszélnie. Szembe kell egyszer nézni az elmúlt időszak halálos pusztításával. Ezek a foglalkozások... Valószínűleg igaza volt Jánusznak, akit kiközösítettek a civilizált világból, átnevelő egységbe küldtek, majd hagyták, hadd szökjön el a jelenleg még élhető, lakható világ határain kívülre.

Gábrriel a kinti tornyot nézte, és Jánusz arcát látta maga előtt:

— Mit akartok ti? Hát nem lehet megérteni, hogy nincs az a genetikai módosulás, amit az emberi gének ki ne vetnének pár száz éven belül? — hallotta Jánusz hangját, és a hang felidézésére a hátán végigfutott a hideg. — Mért nem tudunk tanulni a korábbiakból? Több mint ötszáz éve robbant fel az első atombomba. Kétszáz éve végigégett a világ, s a városok helyét befedte a föld. Alatta sugárzanak a romok, a kisméretű atomtöltetek ugyanúgy teleszórták a világot sugárral, mint korábban a nagyok. Két-három emberöltő után még ezeknek a mutációi is eltűnnek, visszaáll az eredeti emberi génállomány. Kísérletek a gyűlöletmentes, ölni nem akaró ember kitenyésztésére? Ugyan! Nevetséges!

— Elragad az indulat — szólt rá Lucáni, a központi kísérletek vezetője. — más utunk nincs. Ekkora pusztítás után meg kell találni a megfelelő genetikai állományt, és stabilizálni. És kivétel nélkül mindenkit ki kell emelni, akiben túlfűtött indulat van.

— Ki. Meg azokat, kikben felgyúl bármiféle hit, főleg azokat, akik előveszik a régi istenhiteket. Mindenkit. Ki marad ki ebből? Hol van a határ a teljes gépi ellenőrzés és az emberi érték között? — Jánusz körültekintett a többiekben. — persze... Minden áron...

— Minden áron? — kérdezte akkor Gábriel.

— Minden, és mindenki árán — nézett szembe vele Jánusz, és ebben a tekintetben volt valami különös és megfoghatatlan üzenet.

Gábriel egészen közelinek érezte Jánusz évek előtti arcát, tekintetét.

Jánusz árán is.

Most ismét egészen magáénak érezte Jánusz igazságát; valóban, mivé lenne az ember, ha annyira beavatkoznának az örökítő anyagba, hogy az agresszivitást teljesen kiiktatnák. Mi maradna akkor a többi működésből, ami valóban emberi; vajon azzal, ha lecsökkenne az egymással szembeni kicsi, együttélésen belüli agresszió, azzal nem tűnne-e el annyi minden más, amit csak a hétköznapok megéléséhez szükséges mersznek, bátorságnak lehet nevezni. S mi lenne az alkotásvágygal, a túlélés vágyával, az akarattal? Egyáltalán az újjá-csinált ember hogyan tartaná fenn önmagát, a még meglévő társadalmat?

Annyi tudás, annyi természetes szelekcióban kialakult tulajdonság elveszett. Felvillant a férfi emlékeiben régi olvasmányjaiból egy állandósult változás; azok a hideg évszakhoz szokott emberek, akik több száz éve a halászatban dolgoztak; mind elpusztultak, a világégés során írmagjuk sem maradt. Ott talán kereshetett volna valamit a tudomány a genetikai módosulásról. Azoknak a hidegérzetében

történt valami változás, ami maradandóan öröklődött. Természetes folyamat során. Természetes folyamat... semmi mesterséges beavatkozás.

A tudomány... Az egész legújabb és régi történelem során bármi újat felfedeztek, a tudósok kezéből átcsúszott a hatalom kezébe. Jánusz... Lucáni... Lucáni és Jánusz oldalának igazságai. Vajon vannak-e egyáltalán az emberek között bármelyik fél oldalára eldönthető valóban igaz igazságok?

Gábriel megborzongott. Láta maga előtt Lucáni arcát, fensőbbes mosolyát, amikor azt kezdte tervezni, hogy milyen kis átalakítás lenne szükséges, hogy az ember tudjon a növényekhez hasonló anyagcserét is folytatni. Is.

Ezen volt a hangsúly: is. Olyat is.

Halotta Jánusz hangját, aki feledve az új elvárásokat, indulatosan és kitörően ellenállt ennek a gondolatnak, s mikor tudományos érvei kevésnek bizonyultak, nyilvánosságra hozta a titkos kísérletet; — s az emberek közti ellenszenv, ellenérzés akkora volt, hogy eztán már ezt a tervezetet nem lehetett elkezdni.

Minden és mindenki árán? Jánusz árán... Meg a többiekén, akik mind kikerültek a kísérletekből. Jobb esetben egy ilyen helyre.

— Ki van a toronyban? — kérdezte egy hang mögötte, és kizökkentette a múltból.

Megfordult. Margó mögött épp bezáródott az ajtó, halkan, hang nélkül.

— Ki van a toronyban? — ismételte meg Gábiel?

Hallgattak. A torony ablakai mögött, mintha mozdult volna valaki, vagy valami.

— Egyszer ki akarok menni, és megnézni, mi van benne — a nő mosolygott — Talán be van zárva. De legalább az aljáig oda akarok menni...

— Virtuális.

— Virtuális... Ki van a toronyban?

— Ki van a toronyban? — ismételte meg Gábiel, és nevetségesnek érezte a helyzetet. A párbeszéd egyre jobban hasonlított ahhoz, mint mikor egy beszélgető géppel társalog valaki.

— Ki van? Talán, virtuális. Gondolod?

Gábiel hallgatott, és arra gondolt, ha Margóval nem egy lakónegyedben élnek le gyerekkorukat, most azt hihetné róla, hogy ez nem ember, hanem egy a kiszolgáló, beszélő robotok közül. Meg kéne fogni a kezét, hátha akkor elmúlna ez a kellemetlen érzés.

Margót nem érdekelte tovább a torony, megállt egy pillanatra a könyvtár automata ajtaja előtt, majd eltűnt mögötte.

Gábielt a délutáni foglalkozás résztvevőinek pillanatnyi mért paramétereit futatta át a csuklóján lévő műszeren. Péter és Dániel adataiban volt egy-két szélsőséges kiugrás, a többiek a szokott, átlagokat mutatták. Újra és újra átnézte a két ember

értékeit, de a gépi memória, adatfeldolgozás nem tudta megmutatni a szélsőséges értékeke okát. Gábiel ennek részben örült, másrészt meg az aggasztotta, hogy egyértelmű mérési megerősítés nélkül teljesen az ő felelőssége lesz, ha ezt a két embert javasolja visszatérésre. Már ha elfogadják a javaslatát, hiszen Jánusszal és Lucánival a régi kapcsolat ott van az anyagában, s nem biztos, hogy ezzel a múlttal és két gépileg nem megtámogatott emberekkel átvihető lesz az a javaslat. A csoport többi tagja még alkalmatlan volt minden visszatérési javaslatra. Legalább Péterrel és Dániellel nem keresztezi mások visszatérésének lehetőségét.

Margó visszatért, belesüppedt egy fotelbe és ügyet sem vetve a pihenőben tartózkodó Gábielre, belemélyedt egy könyv olvasásába. Papírból van — pillantott a könyvre Gábiel, s néhány másodperc múlva felismerte, hogy ez annak a könyvnek egy példánya, amit mostanában ő maga is olvas. Elfordította tekintetét a nőről, kifelé bámult. Erősen koncentrált, hogy ne mérje a saját állapotát jelző műszer, hogy erős hangulati ráhatás alatt áll.

A nő gyorsan olvasott, s ahányszor áthajtotta a könyv lapját, oldalra pillantott, de a másik kitartóan nem vett tudomást a lapozás finom hangjáról.

— Tudom, hogy ezt nem lehet kihozni. Bent meg kényelmetlen. Aztán van a műszereknek jobb dolga, mint mindent

lemérni. Gyakran gondolom, a személyzetet nem is regisztrálják — mondta, aztán visszavitte a könyvet az olvasószobába.

Míg beszélt, Gábiel szeme megakadt a Margó csuklóján lévő műszeren, amely alá egy vékony, valószínűleg valódi, természetes anyagból való, műszálmentes kendő volt behajtva. A nőt égette ez a pillantás, amikor visszatért a pihenőbe, egészen közel ment a férfihoz, megállt közvetlenül előtte, lába odasimult a fotelhez, amiben Gábiel ült, és hirtelen ráhajolt a férfire. Két kezébe fogta a férfiarcot, ujjai alatt rohant Gábiel bőre alatt az erekben a vér, a meglepetés, a háritás és a vonzás egyszerre volt benne jelen; és ekkor Margó összeérintette a homlokukat, a szemük oly közeli lett, hogy megkettőzve látták egymást.

— Van egy nálam... — lehelte a szavakat a nő. — Gyere, míg ezek a masinák úgy értik, ahogy akarom, hogy értsék a dolgokat!

— Mindig tudtam, hogy mi ketten... — mondta Gábiel, és ültében lassan felemelkedett, felemelve nőt a padlóról, száját annak szájára nyomta.

Bizarr érzése volt, legszívesebben megcsókolta volna a nőt, a pózban megmerevedve, befelé figyelt; eszébe jutott a felesége, néhány ifjúkori nőkapcsolata, és persze eszébe jutott az is, hogy ez póz, és ha a nő nem kezdeményez, csak kivár, akkor neki vajon szabadna-e a

mozdulat merevségét feloldani, szabad-e nyelvével behatolni ennek a rendkívül vonzó teremtsnek a szájába. Vajon visszautasítaná, vagy folytatná, vagy azzal a pillanattal mindent megnyernének, vagy elveszítenének. Mit veszítenének? Hiszen semmit nem nyertek eddig. Lehet itt egyáltalán valamit megnyerni, valami mást, mint amit az ellenőrzés megenged?

Hosszan álltak így. Mindkettőjük kijelzője erős érzelmi felindulást jelzett, és rögtön társította a nemiség feléledésének megnyugtató reakciójával.

— Bocsánat! — s a férfi hangja csak foszlány, alig rezgő részlet volt, amit a nő jól értelmezett. — Gyere! A szobámban kényelmesebb! — s elindultak a személyzeti lakórész felé

A pihenőegység teljesen alkalmatlan volt arra, hogy két ember azon üljön, vagy egyszerre feküdjön. Gábiel tanácstalanul nézett körül, de Margót nem zavarta a megoldhatatlan helyzet. Teljes hosszában rátapadt a férfira, aki meglepődve tapasztalta, hogy semmilyen nemi ingert nem érez a dúsan domborodó női idomokkal való összeéréstől. Megszokás, félelem, vagy mindkettő miatt időnként a karján lévő műszerre pillantott, azon sem volt semmi, ami az iménti viharos változáshoz hasonlót mutatott volna. A nő lehengerlő volt, az ágy, a pihenőegység alkalmatlanságát kiküszöbölve, a padló felé irányította a férfit.

Az hagyta, történjen, amit a nő akar.

— Ne vess! Mondj buja szavakat! — lehelte Margó. — Nem akarok én tőled semmit, de mondd!

— Én... — a férfiben felgyúlt felesége képe, s erősen zavarba is hozta, hogy mit keres ő most a saját szobája padlóján szorosán összesimulva ezzel a másikkal, most ismét, összeölelkezve, egymáson többször átfordulva, mint a hempergő gyermekek. A karján erős izgalmat mutatott a műszer. A nő arca elé nyújtotta, az az értékek láttán felnevetett, homlokát a férfi homlokához nyomta, és lehelte a mondatot.

— Holnap hozok neked egy valódi bőrből készült lyukacsos szalagot. Az erősen módosítja a műszert. Csak reggel szabad feltenni, mikor még vizes a karod. Most küldj el!

Gábrrielben azok a pillanatok voltak a nap netovábbjai, mikor reggel, zuhanyozáskor leveheti az érzékelőt. Ez az egyetlen alkalom, mikor le lehet venni. Erre nincs előírás. Sem kötelezés, sem tiltás. Ezek azok a percek, mikor pár százalékban szabadnak érezheti magát. „Most küldj el!” — susogja Margó, és ez egyáltalán nem esik nehezére. Felesége tekintete égeti, s a felidézett kép olyan intenzitású, hogy karján erősen kitér a érzékelő skálája.

— Most hagyjuk ezt... talán később... máskor... — belepirul a szavakba.

— Ne okoz csalódást! — válaszol a nő, és egyik ifjúkori szerelmére gondol, aki

csúnyán elhagyta. Közben figyeli a saját karján az érzékelőt, az erősen jelzi a lelki eltérést. — Ki tudja mikor lesz ismét alkalmunk...

A férfi az ajtóig kíséri, megcsókolja a keze fejét, a nő kijelzői ettől a rég feledésbe ment gesztustól most valódi pozitív érzelemre utaló kitérést mérnek; Gábrrielben is meglődül valami hasonló.

Bezárult, helyére suhant az ajtó. Gábrriel hirtelen fáradtság hullám ömlött el, ledőlt az ágyra. Rá akart pillantani mérőműszerére, de egy legyintéssel félbehagyta a mozdulatot.

— Mindegy. Innen úgyszincs visszaút. Hiába hittem az első években. Innen senki nem tud tartósan visszakerülni a valódi társadalomba. Csak félig, csak a peremére, ahol soha nem érnek véget az ellenőrzések. És egyre többen lesznek. Egyre többen vagyunk. Azok meg bent a bolyban, naponta várhatják, mikor kerül rájuk a sor, hogy néhány hétre, hónapra, esetleg pár évre ilyen büntető telepre kerülnek. Olybá tűnik, hogy egyre nagyobb a törekvés, hogy mindenki, vagy majdnem mindenki átessen egy ilyen visszaillesztő szakaszon. De ha mindenki, akkor minek az egész? Én sem fogok soha visszatérni. Ha kiköltözik hozzám, ha felvállalja, hogy a biztonsága, a nyugalma, a fizikai jólléte csökkenjen, akkor... — az álom határán járt. Szemei elhomályosodtak. — vajon felvállalja-e? Jánusz feleségére gondolt, aki évekig kö-

vette a férjét, egyik büntető teleptől a másikig. Elszakadt a még élhető civilizációtól, aztán a végén mindketten eltűntek... Valahova... — Gábiel megborzongott, a gondolattól ismét éber lett. — Eltűntek — Elmosolyodott. — Talán megtalálták a törvényen, a civilizáción kívül élők valamelyik csoportját. Ha egyáltalán kibírták, míg odaértek.

Dániel a koraestet a könyvtárban töltötte. Pár napja Ádám beszélt valami régi könyvről, amiből több is van a könyvtárban. Ádámot foglalkoztatta ez a könyv, és megfigyelte, hogy a többi azonos című könyvet is olvassák valakik, mert a polcon minden alkalommal más sorrendben vannak visszatéve.

Dániel a számítógép katalógusában keresgélt, de gondolatai egyre visszatértek az Ádám által emlegetett könyvre. Igyekezett elhessegetni magától a gondolatot. Reggel észrevette, mikor társának követője kijelzett valami rendellenességet, és akkor arra gondolt, hogy annak az emlegetett könyvnek a tartalma miatt lehetett valami. Kialvatlanság? Idegesség? Pont jókor! Vagyis pont rosszkor jött Ádámnak. Mi lesz így a visszatéréssel?

„Börtön+regény” — írta be a keresőbe.

A gép feladott tizenkét választ. Ezekből három ugyanattól a szerzőtől, ugyanabban a kiadásban, még a címük is azonos...

Lassan, ráérősen kereste a könyveket, s ahogy közeledett a polchoz, ott sorakozott belőlük kettő. Egyet valaki épp olvas — gondolta, és leemelt a fent lévőkből egyet. Érezte, hogy egészen kis feszültség van benne, a karján lévő műszerre pillantott, de az nem jelzett rajta, — — Dániel ctrl 150 egyensúlyban — ez állt a kijelzőn.

Sokat forgatott, itt-ott elmosódó jelzésekkel megjelölt volt a könyv. A férfi megnézte a kiadás dátumát, és csodálkozva tapasztalta, hogy ezt a régi könyvet, meg a többit már rég archiválni kellett volna, és csak elektronikusan hagyni olvasni. Ez a könyv még az utolsó háború előtt készült. Belelapozott a középebe, a végére nyitott, a sárguló lapszélek néhol áttörten barnásak voltak, a mozgatástól finom alig látható papírfoszlányok váltak le róluk, amik ölébe hullottak.

Dániel lefújta a papírport a ruhájáról. A könyv felett apró, mikronnyi porszemcsék szállongtak. Már azon volt, hogy ezt az ócskaságot visszateszi a polcra, amikor észrevette, hogy az egyes részeinél magától kinyílik. Beleolvasott:

Hajnalodott.

Péter álmatlanul forgolódott a takarója alatt, az alakon beszökött a fény, ami pont a felső ágy egyik sarkára vetődött reggelente. Döngő léptek hangja szűrődött be a folyosóról. Kuki hason fekve aludt a felső ágyon, takaró nélkül, elnyúlva, belezuhan-

va az álomba. Fehér az ágya szélén ül, és bámulta Izom reggeli tornagyakorlatát. Az a földön már ki tudja hányadik, hány századik fekvőtámaszt nyomta. Melléről a padlóra csöpögött a veríték.

Kuki elszellentette magát, majd sóhajtva fordult a másik oldalára.

— Na! — intett Izom Fehérnek, aki azonnal odament és vállon lökte Kukit, aki bambán nézett fel.

— Telefingod a szobát! — mordulta el magát Izom, mire Kuki válasz nélkül a fal felé fordult, és aludt tovább.

Izom morgott valamit, aztán tovább edzett. Mikor abbahagyta, odaszólt Fehérnek;

— Meg kell nevelni ezt a disznót! Esténként ne kérjen fingatót. A franc fogja szagolni...

— Hashajtót kért... — jegyezte meg Fehér, hogy csillapítsa Izom szándékát.

— Szedje ki magából. A franc a seggét. Nekem ne bűdösítsen ide! Ha nem érti, megértetem én vele, abban nem lesz hiba!

Izom a mosdókagylónál mosakodni kezdett, fröcsögött róla a víz. Fehér odarúgta a feltörlő rongyot, aztán végighevert az ágyán, semmi kedve nem volt tovább csicskázni Izomnak.

Péter behunyt szemmel feküdt, a takaró az orráig ért. Igyekezett kihasználni a reggel óráit, mikor még nincs annyira nagy zaj. Míg el nem kezd megint fájni a feje.

Izom a szeme sarkából figyelte a másik hármát. Most nem akart összehalézni Fehérrel, az az észgyár meg még alszik, meg arra más miatt lehet szükség. Bár már megérdemelné, hogy valaki szájon vágja... de most nem, legalábbis még ma nem, hát ha érteni fog a szóból... Odalépett Kuki ágához, és megrázta a két összekapcsolt ágyat, Kuki riadtan nézett fel.

— Mi van? — nem hallotta, ahogy bemondják az ébresztőt, s az ajtó felé pillogott, hogy ott van-e az őr. Az ajtó zárva volt.

— Ez! — mutatott Izom a szétfrecsegett vízre. — Na! Gyerünk!

Kuki bambán nézett, aztán lemászott az ágyáról, és elkezdte felszedni a padlóról a vizet, magában morgott, szó nélkül. Nem mert ellent mondani Izomnak. Egyébként is vele dolgoztat mindent, szó sincs itt a naponta változó feladatfelelősségről. Aztán az esti teázás jutott eszébe, amitől egy kicsit megenyhült. Végül is... nem lehet másként. Így van ez...

Dühösen, pirulva emlékezett arra, mikor először volt börtönben, mikor az egyik társa kioktatta, és beleverte azt, hogy mi a dolga. Megtapogatta az orrát, most nem volt ott semmi tapogatni való, de a hajdani orrcsonttörés emléke ebben a pillanatban egészen újraéledt. „nekem mindegy! Úgyse megyek ki vagy húsz évig. Ehhez tartsd magad kisapám! Meg ehhez!” — és zuhogtak az ütések; de Kuki, ha utólag pontosan

felidézi, valójában csak kettőt kapott, és azonnal elájult. Az az ember valóban nem ment ki, Kuki néha kiment, kiengedték, aztán rögtön történt valami, főleg, mikor elkezdődött a hideg évszak, azonnal történnie kellett valaminek. Elvégre nem fagyhat meg az ember — szokta indokolni ilyenkor.

Bemondták az ébresztőt. Kuki felszedte a vizet, kinyitotta az ablakot, és szó nélkül elkezdte Izom ágyának rendbe rakását. Fehér eligazította az ágát, a pokrócot szabályosan hajtva a tetejére tette. Péter még pizmogott egy ideig, de mire az őrség a reggeli ellenőrzéskor belépett, mindannyiuk fekhelye elfogadható állapotban volt.

Izom bekapcsolta a tv-t, a hang megint túl erős volt. Váratlanul elhallgatott a masina. Az ajtón beszólt egy mély hang: Mérsékelni magukat!

Izom káromkodott egyet, Kuki és Fehér közömbösen vette tudomásul a történet, Péter elfordult, az ablakon át bámulta a kinti semmit, és elnyomott egy elégedett sóhajtást.

Vinnyogva haladt a folyosón az ételes kocsis, aztán távolról hallatszott, hogy elkezdődött a gyógyszerek kiadása. Kattantak, csapódtak a kisajtók. Ajtócska nyílik, ételek be, ajtócska záródik. Távolabbról, ütemesen és gyorsabban haladva ugyanez ismétlődött.

Kuki odaállt az ajtóhoz és hallgatta, amint a szomszéd zárkában megnyitják a kisajtót. Kuki megnyomta a jelzőt. Az őr kinyitotta az ajtócskát.

— Mi a gond?

— Fáj a fejem — Kuki igyekezett elég bamba képet vágni, és közben kukucskált ki a folyosóra.

A kék-fehér ruhás, váll-lapos egészségügyi odalépett.

— Mi a baj?

— Fáj a fejem... — s az esti többfilteres tea jutott eszébe, míg kimondta.

— Mióta? Hol? Milyen ez a fájdalom?

— Most ebben a pillanatban fájdukt meg... Nem is tudom... csak fáj...

— Mondja az adatait; lejön az orvoshoz.

— Azt nem. Annyira nem. Azért adhatna egy tablettát... az jár... Lehet kérni...

— Lehet... Maga viszont lejön ma az orvoshoz. Legalább egy vérnyomásmérésre. Gyakran fáj a feje. Nézzük meg, mi az oka — és gyorsan feljegyezte az ápoló adatait.

Az ajtócska becsapódott. Kuki morgott valamit, aztán belenyugodott a dologba. Úgyis régen volt a doktornál. Legalább sétál egy kicsit... Kintről újabb ajtók nyitási hallatszottak, de ezek már ritkábban, és állandó, halk beszélgetések hangjai. —

Dániel itt behajtott a könyvet. Nézett maga elé, majd körülpillantott. A többiek

el voltak foglalva olvasmányaikkal. Az előtérben álldogáltak néhányan, és várták, hogy a bent lévők olvasóórája leteljen.

— Ha egyszer addig olvashatnék, míg meg nem unom, míg a szemem el nem fárad — sóhajtott Dániel, aztán látta, hogy senki nem figyel rá, hát ismét kinyitotta a könyvet. Csak úgy, találmra.

Elnézett a könyv felső lapszélei fölött a semmibe, és azon tûnődött, hogy mi izgatta fel ebben, vagy egy hasonló olvasmányban annyira Ádámot, hogy azt az ellenõrzõ mûszerek kiszûrhessék. Vajon melyik fejezet érinthette meg annyira? Ostobaság ez a könyvtári kitiltás. Ha ma éjjel rossz álmok fognak bárkit gyötörni, attól még nem tiltják ki a következõ csoportfoglalkozásról... ezek a foglalkozások... a háborúk, az öldöklések... minek újra és újra megnézni? Hiszen a béke, a nyugalom, a békés viselkedés lenne a cél. Akkor meg mért kell az öldökléseket nézni?

Karján a könyvtári idõ végét jelezte a mûszer.

— Csak egyszer, egyszer addig olvasni, míg belefáradok, mikor én döntöm el, hogy vége, elég volt — körülnézett. Társai is kifele igyekeztek, az ajtó bezárul, az ellenõrzõ berendezések nyugtázták: az olvasóterem üres.

Dániel alig várta, hogy vége legyen a közös vacsorának, s Ádámmal magukra maradjanak. Az nem volt beszédes kedvében. Befeküdt a pihenõegységben, és nézte

a plafont. Dániel várt, aztán beszélni kezdett.

— Találtam egy érdekes könyvet... Olyan régi, kész csoda, hogy még nem elektronizálták — Ádám odafordult társa felé. Az folytatta. — Régi, talán több száz évvel ezelõtti börtönökrõl írnak benne. Elég gyorsan olvasok, ma délután el is jutottam majdnem a feléig.

Ádám karján a mûszer magasabb kitérést mutatott. Felkelt, járkálni kezdett. Igyekezett egyenletesen lélegezni, felidézett egy patakparti emléket, és arra figyelt, hogy ezt a képet tartsa maga elõtt, és elnyomja a könyv emlegetésével feltörõ szorongási rohamot.

— Mindenütt csak a halál, az öldöklés, a pusztítás. Állandóan visszatérõ, agyon beszélt, ismét és ismét kiértelmezett, kiértékelte cselekedetek. Minta változna valami, ha beszélünk róla, és elhatározzuk, hogy ez többet nem fordulhat elõ... — csend volt, csak Ádám járt fel-alá. Dániel tovább beszélt. — Ez a könyv... el sem tudod hinni... amit ebben írnak; az a történet telis teli van borzalmakkal, bár senkit nem ölnek meg benne. Legalábbis, ameddig eljutottam az olvasással. Azok az emberek... ha igaz, ha valóban úgy történt... Nincs is semmi váratlan és elképzelhetetlen abban, hogy aztán hatalmas háborúk következtek. Csoda, hogy még ennyien megmaradtunk. Hihetetlen, mennyi gyûlö-

let, mennyi megalázás, mennyi gonoszság volt akkor...

— Akkor is. Láthatod, nem kell ahhoz háború. Még a sorstársak között is dúlt a harc... — Ádám egy pillanatra szembefordult Dániellel. Arcán merevek voltak az izmok, látszott, amint lassan, táguló orrcimpákkal szívja be a levegőt. — Ha soká olvasod, egyre jobban a hatása alá kerülsz — elhallgatott, ismét hosszan, lassan szívta be a levegőt. — Vészjeleket fognak küldeni a műszereid, mint az enyéim. Visszaminősítenek. Kár lenne érted. Minden esélyed megvan rá, hogy a következő csoporttal kikerülj ebből az átkozott fantombörtönből... — beszéd közben lassan engedte ki a levegőt, szinte a hangok képzéséhez használta fel, s rápillantott a csuklóján levő műszerre: az a még épp elfogadható, de a tûréshatár szélét jelző helyzetet mutatta. Ismét nagy levegőt vett.

— Te is?

— Olvastam. Azóta nem bírok aludni. Kitiltottak, ki a könyvtári órákról, bár nem tudják, hogy összefügg az olvasással. Lehet, érzékenyebben fogom fel. Vagy csak a magam jövőjét sejtettem meg, a lehetetlent, megoldhatatlant — ismét lassan, nagy levegőt vett. — Nézd! Ma mással sem foglalkozom, csak a légvételeim figyelésével, hogy csillapítsam magam. Éjszaka meg... vajon mit fog bemérni ez az ágynak nevezett pihenőegység. Talán még az álmainkat is? Azok az emberek még a nagy

világban éltek, nem tudták, amit mi ez; nem is volt fogalmuk róla, hogy az ember szinte eltűnik a Földről. Éltek. Összeütköztek a törvényeikkel, és a börtönökben egymás között saját törvényeket hoztak, ítélkeztek egymás felett; mindig az erősebb törvénye volt érvényben. Ahány zárka, annyi külön törvény. Mindig az épp ott lévő legerősebbé. Semmit nem változtak. Rangsort alakítottak ki, a gyengébbet, a szegényebbet, kit így, kit úgy, de az erősebb akarata alá hajlították. Állandóan párhuzamot kell vonnom; azok, abban a történetben — mi ebben a jelenben. Mi, akik csak szájaltunk, akik csak akaratosabban, gorombábban, vagy valamilyen istenben hívők vagyunk... voltunk... Hiszen itt, meg az ilyen telepeken, egyetlen egy sincs, aki embert ölt volna... legalábbis úgy tudom... És mégis, itt kell lennünk. A Világegység... — az összes ember egyetlen hatalmas városban él; az a világ, a Világegység... A béke. Hogy soha senki ne kezdjen ismét háborút. Átnevelés.

Mindketten hosszan hallgattak. Ádám még mindig fel-alá járt. Dániel bekapcsolta a híreket, lehalkította, csak a képek peregtek a fal síkjába épített képernyőn. Alul egyre futott a felirat, és egy férfi a kezeivel mutogatta a siketeknek ugyanazt, hogy minden lehetséges módon eljusson az össznépeséghez az információ: tényadatok; napi születések, elhalálozások, közlekedés, iskolák, élelmiszerek, időjárás,

a település tisztasági szintje, tudományos tájékoztató.

— Megint kimaradok, még legalább két csoportból. Már egy sincs itt, akikkel egyszerre kerültem ide — Ádám felpillantott a képernyőre. — Látod? Megint a tájak, az emberek a tájban. Egyet sem mutat közelről. Ez a jó a természeti filmekben. Nem kell félni tőle, hogy történik valami, ami felizgat, amitől kilengenek a műszereink. Gyakran azt gondolom, hogy ez az egész, vagy legalábbis a külső falak, a folyosók falai, amikhez nem szabad hozzáérni, ez mind-mind csak virtuális. Kint, az a torony, az is. Csak úgy ott vagyunk, szinte karnyújtásnyira a többiektől, de a látvány, a szimulálás azt mutatja, több száz kilométerre vagyunk a lakott világtól. S meglehet, azok is azt gondolják, azt érzékeleik, hogy ez a telep nincs is ott, nem is tudják, hogy a közelükben van... — hosszan nézte a csuklóján levő készüléket. — Most jó. Most akár már le is fekhettek.

Dániel lekapcsolta a világítás, a képernyő színes fényei világítottak.

— Ismét megváltoztak a falak színei. Észrevetted? Még a könyvtárban is — Ádám bólintott, de nem válaszolt. — utolsónak jöttem ki. Egyetlen emlékem sincs, hogy mikor olvastam annyit, addig, míg akartam. Talán gyerekkoromban. Reggeli közben, az járt a fejemben, hogy egészen kisfiú lehettem, még a nagyanyám házában éltünk... reggelente kékvirágos, porcelán-

csészeből ittuk a kakaót... és az ágyakban valódi párnák voltak. Madarak tolla volt bennük... és még voltak akkoriban olyan telek, amikor mi fűtöttünk a kályhában. Mindenki magának. Semmi központi hőelosztás...

— Betiltották.

— Be. Betiltották... Vissza szeretnék menni az időbe... csak egy hétre, egy napra... amikor még azok a régi dolgok mind léteztek. Vagy el, ki a világba, ki az ismeretlenbe. Ugyan mi történne, ha csak úgy kimennék a városból. Csak egyszerűen elmennék az emberektől? Vajon mi lenne? Vajon visszatartanának? Megfognának, és visszahurcolnának? Hiszen ide mindannyian felszólítás után jöttünk. Valójában senki nem kényszerített rá, hogy... — elhallgatott. — Ez is hazugság. Aki nem teszi, ami mindenki érdeke, annak lehetetlen nem idejönni...

— Azt mondják, a városon kívül nem lehet életben maradni. Mégis...

— Mást is mondanak... van egy másik város... talán nem is város, csak a romok között valahol vannak emberek, akik úgy élnek, mint a történelmi középkorban.

— Ha igaz...

— Igaz. Ha...

— Aludjunk. Ez a masina most azt mutatja; egyensúlyban vagyok — mondta Ádám és behunyta a szemét.

(Folytatása következik. A Szerk.)

MÓRITZ MÁTYÁS

Variációk televízióra 2.

A tv mint egy nagy szennyecsatorna,
már csak a moslékot képes fosni,
légy lusta, már úgy sincs tévé – torna,
azért jó a tévé : nem kell lapozni.

Mit akarsz ? – helyetted kitaláljuk,
zabálj csipszet és legyél száz kiló,
és a könyvtárakat meg bezárjuk,
rád zuhan a kéj, mint egy nyaktiló.

Fogadj tévécsatornákat örökbe,
és soha ne is szakadj el tőle,
felejts el a kultúrát örökre,

kanapén visznek a temetőbe.
Borítson be a kényelem pizska,
és hidd el : Villon egy focista.



Részeg józanok *(olaj, vászon)*

AUDITOR

Szavai Attila írásai

Majd az új nemzet

Következő műsorom megtekintését 18 év alatti olvasóimnak nagykorú felügyelete mellett ajánlom. A kockázatok és mellékhatások tekintetében keressék fel kezelőorvosukat, gyógyszerészüket, akiket, ha nem találnak a helyükön, akkor valószínűleg az utcán vannak és tüntetnek.

Jórávaló kismamák mostanában nehezeket álmodnak. Nemrég még nyugodt szívvel tologattak gyerekszuszogásokat modern műanyag babakocsikban. Séta közben leültek a parkban egy padra és Máraít olvastak. Vagy kortársaikkal szappanoperán csámcsogtak, mutogatva, mondhatni nyomatékosítva, a cigit tartó kézzel (másik kéz a csípőn), mert a részletek fontosak. Még a szappanoperákban is. A babakocsi főbérlői aludtak a jó szagú őszben. Kicsi lovakról álmodtak, amiket befogtak a gyerekkocsi elé. És repültek egy gyerekország elé. Ezt is elálmodta valamelyik, biztosan.

Jelen idő. Tapasztalataim birtokában őszintén kijelenthetem: jelentős azon csecsemőszagú embertársaink száma, akik elégedettek. Egyikük például azért, mert felfedezte: mókás dolog, ha az ember nyelvvel megcsiklandozza szájpadrását. A többi meg csak úgy elégedett. Megszokásból, udvariasságból, szolidaritásból. Továbbá meggyőződésből és őszinteségük legjavával fokozzák elégedettségüket. Így suhannak kicsi kocsijukkal a sárguló ősz pasztell színei között. Közben az apukák meg pénzt csinálnak, vékonyka forintokat keresnek irodákban és gyárakban, zsíros földeken és erdészházak trófeái alatt. Sokat gondolnak családjukra, és gyakran megtekinthetik hölgyismerőseik fenekét. A

falevelek lassuló mozdulataikkal átadják maradékait munkaerejüknek az őket foglalkoztató gyáraknak. Aztán vidám szonokot dúdolva letáncolnak a földre és egymásra fekszenek. Mert az ősz az elmúlásról is szól, nem csak a friss gyümölcsökről. A játszótérek hintanyikorgásaiban apró, vidám lányruhák repülnek az ég felé. A kicsi pufók puttótenyereken nyomokat hagynak a színesre mázolt láncszemek. Reklám.

Fogkrém, bankhitel, részletre új autó, mosópor, légfrissítő, légyirtó, légy jó és vegyél meg mindent, csoki, jégkrém, puding, fogyókúra, vitaminok és nyomelemek, fájdalomcsillapító, sertésvirslis, német sör, hajhab dús hajú modellel, kisnyugdijas és a műfogsorrögzítés, parfüm és borotvált hónalj, mobiltelefon beépített kávéfőzővel és mérülő vízfórralóval, jövő ősszel már elviszi a gyereket oviba, ha az előfizetés így kívánja. Csak meg ne tudja a versenyhivatal.

Aztán a hétköznapi esemény-magánya kipukkadt, mint egy kemény héjú buborék. A ragacsos massa odacsöpögött mindenhová. A buszsofőrök erősebben markolásszák a kormánykereket. A kocsmákban illetlen szavakat kiabálnak a tévé felé. A tévében egy magát miniszterelnöknek nevező fallikus szimbólum, mondja egy fickó itt mellettem, majd kifújja a cigaretta füstjét. Van benne valami. Ez tényleg egy erkölcsi hulladék, egy lelki analfabéta, az univerzumi teremtmény és alkotó szent fantázia egyik legnagyobb tévedése. Jelenlegi kormányunk a magyar nemzeti sors újabb zsákutcája, a hazudozás magasiskolája, a modern antidemokratizmus minta- és iskolapéldája. Mondom a mellettem ülő embernek, hogy csak halkán ezekkel a dolgokkal, mert felírnak minket. Illetve csak őt, mivel engem már felírtak. Pedig nem is vagyok egyik pártnak sem tagja, nem vagyok randalírozó sem. Meg nemrég kaptam egy telefonhívást, hogy ugyan hagyjam már abba ezt az írósdit, mert nagyon megbánom. Persze nem hagyom

abba. Az elvtársak irigyek ránk. Irigyek, mert nekünk van hová tartoznunk.

Az a sok szép magyar fiú és leány a sokat megélt Kossuth-téren. Az a tűz és elszántság azokban a jó magyar szemekben. Azok a jóízű magyar gondolatok a színpadon elhangzó szavak betűi mögött. Az Arpád-sávós lobogók és a nemzeti zászlók repülése a parlament szürke gótikája előtt. Az a jóízű alma a gazdától Az a jó hagymás zsíros kenyér. Azok a leleményes árusok, akik háromszázért mérték darabját a kisüveges ásványvizeknek. Azok a fiatal rendőrteltek azokban a sorfalakban. Az az épület azzal a médiával. Azon a Szabadság-téren. Az az elhazudott szenny, ami onnan indul látható és láthatatlan csatornákon egészen az emberi lelkekig. Az a már egyre kevesebb süket és vak ember, akik már látják, mi folyik itt. Azok a zakóba izzadt miniszterek Azok a nedves tenyerek, melyek még kapaszkodnak abba a régi ideológiába.

Azok a régi angyalok majd annak a régi Istennek parancsára. Az a régi Isten.

Majd az új kormány.

Majd az új nemzet.

Majd az új nemzet.



Kis Balázs

A nehéz függönyök ráncaiban fészkelődik a csend. Éjszaka van. Sokan alszanak. Alszanak a taxisofőrök, a gyilkosok, kislányok és kamasz fiúk, szeretők, miután gyakorolták a szaporodást, a bejárónők is alszanak, a villamos is aluszik talán és a Balázs is, ha hallgatott az intő szóra. Aztán mivel a kis Balázs azóta több tekintetben nagy Balázs lett, nem biztos, hogy most pont az alváson jár az esze. Biztos el szokott járni ebben az időben, ezekben az órákban is azzal a sok száz, sok ezer Balázssal egyetemben valami diszkóba az úrfekete éjszakában. Odabent együtt izzadnak, isznak, süketülnek és vakulnak még több Balázssal és sok száz, sok ezer színes ruhás lánnyal. Szépek és boldogok. Néha veszekednek és verekszenek, de nem haragból üti egymást a sok Balázs. Boldogságukban verik ripityára azt a másik Balázst. A lányok büszkék, vagy sírnak. Vagy büszkeségükben sírnak, vagy büszkeségüket siratják. Valószínűleg ők is maradéktalanul boldogok. Hiszen boldognak kell lenniük, ahogyan a színes képeken is boldogok a modellek. A modellek főiskolára járnak, és csak néha mennek diszkóba. Ilyenkor a Balázsok begerjednek és elalvás előtt még szórakoztatják magukat. Így megy ez éveken keresztül. És végül a végzet bevégi. A Balázsokból lesz sok taxisofőr, nem túl sok, de annál jelentősebb gyilkos, a Balázsok nemzenek majd kislányokat és kamasz fiúkat, utána titokban szeretőkkel gyakorolják a szaporodást. A bejárónők elalszanak hazafelé a villamosokon.

Én már évek óta az ágyamban alszom el. Van mikor egyedül és van mikor lánnyal. Nemrég meglepő felfedezést volt szerencsém megejteni. Szürke színű franciaágyam az olvasólámpa nyújtotta félhomályban éppen úgy fest, mint egy sír. Főleg az egészen magas fejtámla fokozza az illúziót. Hát legyen. Legalább szokom a dolgot, tanulom. Gyakorlom a legkényel-

mesebb pozíciókat. Holtomig, akár azok a sokat emlegetett papok. Szóval éjszaka van. A sötétség süket magánya befolyik a radiátor bordái közé. Ott vastagon megül, reggel majd vékony árnyékként húzódik meg valamelyik sarokban és várja a következő éjszakát. A hajnal madarai még alszanak, kövéren ülnek üres játszóterek mászóka-didergésén. Mert fontos a visszatérés. Te valahol távol szuszogsz, egy távoli ágyon, amit lehet, hogy nem is szobába raktak. Csak szobává vált a sok megszokás, bútorokká lettek a hétköznapi gépies mozdulatai. Miközben alszol, a falon kinyílnak a képek, rá a parkettanyorkorgásra. Az ágyad alatt élő rovarok ismerik már ezt a megnyílást, mely fények nélkül való, de mégis látni, hogy miről álmodott akkor a festő. A rovarok mosolyognak ilyenkor, mint a kínai turisták.

A szomszédban lehúzzák a vécét, te fordulsz az ágyban, és eszedbe jut félálomban, hogy ilyenkor az emberek nem mindig mosnak kezek utána. Aztán újra álmodni kezdesz. Arról a mozdulatról, ahogyan műanyagjátékokat raktak egy papírszatyor papír-recsegésébe, meg a gyerek szeme, abban az az önzőség, az a hiúság, az a makacosság. Az álmkép ugyan fényekben nem jelentős, viszont a papírszatyor csörgése igen határozott. Valami bevásárlóközpontban hallottad pár napja. A gyerek tekintete megijesztett. A szülők egyike (balos politikus) hátratett kézzel zavartan krárogott. A műanyag játékokat persze hamar megunt a kis Balázs, inkább tévét néz. A sok katasztrófafilm nagy hatással van rá, azzal a sok maszatos arcú halott tűzoltóval és katonával. Juhászokat nem látni a tévében, talán mert nem történik velük semmi. A halott tűzoltók és katonák a tévében úgy néznek ki, mint azok a műanyag játékemberek, amikről a kis Balázsok elfeledkeztek, amikre most az ágyak alatt rovarok mosolyognak.

(Szerzőnk, Szávai Attila kérésére szerepel első írása után az általa a Kossuth-téren készített fotó. A Szerk.)

HÍREK

Kilencvenhatodik életében meghalt Faludy György költő, író, műfordító. Temetése szeptember 9-én, 16 órakor volt Budapesten, a Fiumei úti sírkertben.

Faludy György 1910. szeptember 22-én született Budapesten. 1938-ban a nácizmus elől Franciaországba emigrált, majd az ország német megszállása után Marokkóba menekült. 1941-ben áthajózott az Egyesült Államokba. A II. világháború után hazatért Magyarországra. 1950 és 1953 között a recski munkatábor foglya volt. Az 1956-os forradalom leverése után Londonban, Firenzében, Máltán, majd 1966-tól húsz éven át Torontóban élt és dolgozott. 1976-ban kanadai állampolgárságot kapott, két évvel később a Torontói Egyetem tiszteletbeli doktori címet adományozott neki. Az 1989-es rendszerváltás után tért vissza szülőföldjére. Faludy György első versei a harmincas évek elején jelentek meg a Független Szemlében és a Magyar Hírlap című napilapban. 1937-ben kiadott Villonballada-átköltései a konzervatív kritikusok körében botrányt okoztak, ám lelkes olvasók pillanatok alatt kultuszkönyvet csináltak belőle. 1957 és 1961 között a párizsi Irodalmi Újságot szerkesztette. Többek között munkatársa volt a chicagói Szivárvány, a Látóhatár–Új Látóhatár szerkesztőségének, a bécsi Magyar Híradónak, az amerikai emigráns Népszavának, a Haifai Szemlének.

Legjelentősebb művei: *Őszi harmat után, Emlékkönyv a rőt Bizáncról, Pokolbéli vig napjaim.*, Rotterdami Erasmus, *Levelek az utókorhoz, Börtönversek. 1949–1952.*, *Dobos az éjszakában, Jegyzetek a kor margójára, Vitorlán Kekovába.* Legújabb önéletrajzi kötete, a *Pokol tornácán* budapesti bemutatóját már nem érthette meg.

Faludy Györgyöt 1991-ben a Magyar Köztársaság rubinokkal ékesített Zászlórendjével, 1993-ban Budapest Főváros Díszpolgára címmel, 1994-ben Kossuth-díjjal, 1998-ban Pulitzer-éremmel, 2000-ben Aranytollal tüntették ki. A költőt az Oktatási és Kulturális Minisztérium saját halottjának tekinti.

"Faludy György halálával pótolhatatlan veszteség érte a magyar társadalmat, a magyar és a nemzetközi irodalmi életet (...) Végigélte - szenvedte - élvezte csaknem a teljes XX. századot, részese volt a korszak minden jelentős történésének, kritikus - szép szellemiségével átkísért bennünket még a XXI. század küszöbén is" - áll a szaktárca közleményében, amelyet szombaton hozott nyilvánosságra az MTI.

Hosszan tartó betegség után elhunyt Sütő András 30-án, szombat este fél 11 előtt Budapesten. Haláláról Cselényi László, az erdélyi magyar író veje értesítette az MTI-t. A melanomában elhunyt író temetéséről a család később intézkedik.

Sütő András 1927-ben született Pusztakamaráson. A nagyenyedi Református Kollégium, majd a kolozsvári Református Gimnázium diákja volt. Első írását 18 éves korában közölte a kolozsvári Világosság című lap, *Levél egy román barátomhoz* címmel. 1949-ig rendezőnek tanult Kolozsváron, majd a Falvak Népe című hetilap főszerkesztője lett. 1951-ben Bukarestbe költözött a szerkesztőséggel. 1954-ben lemondott állásáról és Marosvásárhelyre költözött, ahol - egészen 1989-ig - helyi lapok főszerkesztői pozícióját töltötte be. 1965 és 1977 között parlamenti képviselő, 1974-től 1982-ig a Romániai Írószövetség alelnöke. 1980-tól kezdve a Ceausescu-rezsim betiltotta műveinek ki-

adását és színdarabjainak bemutatását, 1980 és 1990 között csak Magyarországon publikált.

Művei között olyanokat találunk, mint a Félrejáró Salamon (kisregény), a Pompás Gedeon (dráma), az Anyám könnyű álmot ígér (regény), az Istenek és falovacskák (esszék), az Egy lócsiszár virágvasárnapja (dráma), a Csillag a máglyán (dráma), a Káin és Ábel (dráma), az Engedjétek hozzám jönni a szavakat (esszé), a Szuzai menyegző (dráma) vagy az Advent a Hargitán (dráma).

Számos díjjal és elismeréssel jutalmazták, 1992-ben Kossuth-díjat kapott, 1996 óta a Magyar Művészeti Akadémia tagja. A Magyar Köztársasági Érdemrend Középkeresztjét 1997-ben, a polgári tagozat Nagykeresztjét 2005-ben kapta meg.

A Magyarok Világszövetségének tiszteletbeli elnöke volt 1992-től 1996-ig, valamint a Nemzetközi Transsylvania Alapítvány elnöke és az osztrák P.E.N. Club tiszteletbeli tagja is. Művei egy része digitalizált formában is hozzáférhető a Digitális Irodalmi Akadémián.

A Magyar Népmese Napja

A Magyar Olvasástársaság folytatja a 2005-ben elindult kezdeményezést, amely szerint, minden év szeptember 30-át, Benedek Elek születésének évfordulóját, a Népmese Napjaként tiszteljük. A Népmese Napjának 2006-os központi rendezvényét Békéscsabán szervezik meg, de a tavalyi nagysikerű megmozduláshoz hasonlóan idén is szeretnék országossá bővíteni a programokat. Szombaton kiállítás-megnyitóval veszi kezdetét *A népmese útjai* elnevezésű rendezvény a Békés Megyei Könyvtárban: A III. Magyar Népmese Rajzpályázat válogatott alkotásait mutatják be. A megnyitót tanácskozás követi, ahol szó esik a mesék értelmezésének lélektani szempontjairól, a pszichoterror népmesei

kezeléséről vagy az életfa jelentőségéről a kamaszkorban. A programot mesefelolvasások és bábszínházi előadások színesítik.

A miskolci Szoba Kiadó antológiát készül megjelentetni katonatörténetekből, Kukorelly Endre szerkesztésében. A kéziratokat 2006 végéig várják a szerkesztőségbe.

A szerkesztő az alábbi felhívást intézte azokhoz, akik reménye szerint majd az olvasó népet is szolgálják:

"Tisztelt obsitosok! Centivágó exhonvédek és untauglichok! A miskolci Szoba Kiadó fölkért, szerkesszek egy antológiát, magyarSvejkes sztori-gyűjteményt katonatörténetekből. Ez amolyan kocsmázós férfiak-egymás-közt téma, igazi anekdota, nincs rendesen megírva. No és most akkor legyen: azt hiszem, mintha egyfajta hátékánk, hiánytérítési kötelezettségünk volna ez ügyben. Bármiféle idevágó (hideg)háborús szöveg érdekes lehet a Magy. Népközt. hadseregéről, a 'hogyan úsztam meg'-típusú is. A kéziratokat 2006 végéig a szobakiado@gmail.com vagy 3519 Miskolc, Trencsényi u. 19. címre várjuk szeretettel."

(Híreink, információink a www.litera.hu oldalról származnak. A Szerk.)

E havi számunk szerzői:

Borsi István (Budapest, 1957) Diósjenő, szellemi szabadfoglalkozású

Erős Ildikó (Budapest, 1973) Budapest, nyelvtanár, újságíró,

Fetykó Judit (Sátoraljaújhely, 1956) Budapest, közalkalmazott, író

H. Túri Klára (Győr, 1939) Tata, író, költő

Karaffa Gyula (Nyíregyháza, 1964) Nagyoroszi, ny. közalkalmazott, vállalkozó

Ketykó István (Szügy, 1946) Verőce, nyugdíjas köztisztviselő, költő

Mihálka György (Fehérgyarmat, 1969) Nyíregyháza, alkotó

Móritz Mátyás (Budapest, 1981) Budapest, internetes újságíró

Szalai Ferenc (Budapest, 1957) Budapest, könyvtáros, tanár

Szávai Attila (Vác, 1978) Rétság, író, újságíró

Végh József mkl. (Diósjenő, 1953) Diósjenő, helytörténész, művelődési ház igazgató

Impresszum:

Tördelés/irodalom:
Karaffa Gyula

Helytörténet/fotó:
Végh József mkl.

Grafika/képzőművészet:
Konczili Éva

Szerkesztőség címe:
2645. Nagyoroszi, Petőfi út 19

Telefon:
0630-383-5385

Email cím:

karaffagy@freemail.hu

hgev@freemail.hu

**Kiadja a rétsági Művelődési Központ és
Könyvtár**

Terjesztés kizárólag PDF formátumban.



Mihálka György: Száz év magány (*quasche, tempera, papír*)